

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

GYTIS DEGULIS

II kurso studentas

**JAV ŽVALGYBOS POLITIZACIJOS APRAIŠKOS PREZIDENTO
D. TRUMPO KADENCIJOS METU**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. T. Janeliūnas

Vilnius, 2020

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas magistro darbas „**JAV žvalgybos politizacijos apraiškos prezidento D. Trumpo kadencijos metu**” yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Gytis Degulis

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Degulis G., JAV žvalgybos politizacijos apraiškos prezidento D. Trumpo kadencijos metu: Tarptautinių santykių ir diplomatinės specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas T. Janeliūnas. – V., 2020. – 59 p.

Reikšminiai žodžiai: žvalgyba, žvalgybos institucijos, žvalgybos politizacija, nacionalinis saugumas, žvalgybos-politikos santykiai.

Šiame darbe nagrinėjami JAV prezidento D. Trumpo ir šalies žvalgybos bendruomenės santykiai 2016-2020 m. Santykiai vertinami žvalgybos politizacijos mechanizmų, pasireiškiančių viešojoje erdvėje, intensyvumu ir gausa.

Pateikiama tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorijų analizė, jų aktualumas atvejo tyrimui; pagal dviejų teorijų prielaidas pritaikomas naujas analizės modelis, kuriuo išskiriami dominuojantys žvalgybos politizacijos mechanizmai ir formos; nustatomos JAV žvalgybos politizacijos tendencijos viešojoje erdvėje; įvertinamas žvalgybos politizacijos poveikis JAV prezidento D. Trumpo ir šalies žvalgybos bendruomenės santykiams.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. ŽVALGYBOS IR POLITIKOS SANTYKIS: POLITIZACIJA KAIP NEIŠVENGIAMA DVIEJŲ VIENETŲ TRINTIS.....	10
1. 1. Tradicinės žvalgybos politizacijos teorijos prielaidos	15
1. 2. Realistinės žvalgybos politizacijos teorijos prielaidos	19
1. 3. Tradicinės ir realistinės teorijų sąveika.....	22
2. ŽVALGYBOS POLITIZACIJOS APRAIŠKOS: PREZIDENTO D. TRUMPO KADENCIJOS ATVEJIS	24
2. 1. Tyrimo metodologija	24
2. 2. Kaip JAV prezidentas politizuoja JAV žvalgybą?	24
2. 2. 1. Įtraukimas į viešąjį diskursą.....	24
2. 2. 2. Nepasitikėjimas institucijomis: informacijos atmetimas ir neigimas.....	26
2. 2. 3. Politinė tarnybų vadovų kaita.....	29
2. 3. Kaip JAV žvalgybos bendruomenė politizuoja žvalgybos ir politikos santykį?	35
2. 3. 1. Įsitraukimas į viešąjį diskursą	35
2. 3. 2. Politinio neutralumo sąlygos nesilaikymas	37
2. 3. 3. Informacijos nutekinimas ir atskleidimas	38
3. JAV ŽVALGYBOS POLITIZACIJOS PRIEŽASTYS IR PASEKMĖS	40
IŠVADOS.....	43
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	45
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	47
SUMMARY	56

ĮVADAS

Žvalgybos institucijų politizacija ir su ja susijusios problemos vis dažniau patenka ne tik į žvalgybos studijų (angl. *intelligence studies*) tyrimų lauką, tačiau taip pat tampa aktualia tema medijose ir žiniasklaidoje. Pastaruoju metu JAV išaugęs susidomėjimas šiuo klausimu yra siejamas su šalies prezidento Donaldo Trumpo kadencija – jos metu prezidento ir JAV žvalgybos bendruomenės santykiuose tvyro nuolatinė ir atvira priešprieša. Ši įtampa veikia abiem kryptimis: JAV prezidento dažnai reiškiamu atviru nepasitikėjimu žvalgybos institucijomis ir aktyviu žvalgybos bendruomenės į(si)traukimu į šalies vidaus ir užsienio politikos debatus. Akivaizdu, kad šių dviejų veikėjų santykiai nutolo nuo demokratinėse valstybėse siekiamo taikyti žvalgybos ir politikos konsensuso bei idealaus santykių modelio, numatančio, kad žvalgybos institucijos turėtų teikti svarbią informaciją sprendimų priėmėjams, bet neturėtų būti įtrauktos į politines manipuliacijas. Kita vertus, nepaisant ryškios tarpusavio priešpriešos D. Trumpo kadencijos metu, JAV žvalgybos institucijos ir toliau teikia informaciją, reikšmingą sprendimų priėmimo procesams šalies užsienio politikoje.¹

Žvalgybos studijose galima išskirti² dvi pagrindines, tarpusavyje konkuruojančias tyrimų kryptis, iš kurių pirmoji remiasi *tradiciniu*, o antroji – *realistiniu* žvalgybos politizacijos aiškinimu. Tradicinis aiškinimas žvalgybos politizaciją laiko procesu, kurio metu politikai bando manipuliuoti žvalgybos tarnybomis tam, kad jų teikiama informacija atitiktų politinius pasirinkimus.³ Realistinis aiškinimas kritikuoja neefektyvų žvalgybos tarnybų įnašą į sprendimų priėmimo procesus ir ieško naudos, net ir paaukojant dalį objektyvumo bei įsitraukiant į politinius procesus.⁴ Nepaisant to, kad buvę žvalgybos pareigūnai, politikai ir apžvalgininkai JAV istorijoje precedentų neturinčius *prezidento kovos su JAV žvalgybos bendruomene* atvejus įvardina kaip Baltųjų Rūmų vykdomą žvalgybos politizaciją, 2016-2020 m. nebuvo pateikta įrodymų apie tradiciniu aiškinimu suprantamą

---

¹ Pavyzdžiui, JAV nukovus tiek ISIS lyderį Abu Bakr al-Baghdadi, tiek ir Islamo revoliucinės gvardijos Quds pajėgų vado Qasemą Soleimani, D. Trumpas dėkojo JAV žvalgybos pareigūnams, teigė, kad JAV turi geriausią pasaulyje žvalgybą. White House, „Statement from the President on the Death of Abu Bakr al-Baghdadi“, Washington, DC, 2019 10 27 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-death-abu-bakr-al-baghdadi/>> [Žiūrėta 2020 03 02]; White House, „Remarks by President Trump on the Killing of Qasem Soleimani“, Washington, DC, 2020 01 03 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-killing-qasem-soleimani/>> [Žiūrėta 2020 03 02].

² Uri Bar-Joseph, „The Politicization of Intelligence: A Comparative Study“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 26:2, 2013, 349.

³ Joshua Rovner, *Fixing the facts: national security and the politics of intelligence*. New York: Cornell University Press, 2015, 5.

⁴ Richard K. Betts, *Politicization of Intelligence: Costs and Benefits*, knygoje Richard K. Betts, Thomas G. Mahnken, *Paradoxes of Strategic Intelligence: Essays in Honour of Michael I. Handel*. London, Frank Cass, 2003, 59.

žvalgybos politizaciją D. Trumpo kadencijos metu. Priešingai, dar 2016 m. JAV prezidento rinkimų kampanijos metu susiklostė neįprasta situacija, kadangi Trumpas „bedė pirštu į institucijų viršūnes ir nurodė, kad ten situacija tapo politizuota“,⁵ t. y., įsitraukimu į politinius procesus išrinktasis JAV prezidentas apkaltino pačias šalies žvalgybos tarnybas.

Tiek akademikai, tiek ir žvalgybos praktikai idealaus žvalgybos ir politikos santykio ribas siekia apibrėžti dar nuo Šaltojo karo pradžios. Šį reiškinį nagrinėja dvi pagrindinės teorinės mokyklos – Kento ir Gateso, kurios remiasi panašiais apibrėžimais, tačiau taiko skirtingas perspektyvas. Kento teorinės mokyklos šalininkai, *tradicionalistai*, šį santykį apibrėžia kaip tinkamo atstumo tarp žvalgybos ir politikos laikymąsi.⁶ Gateso šalininkai, *realistai*, iškelia naudą abiem veikėjams būtinybę: žvalgybos tarnybų esmė – būti naudingoms, nes to iš jų tikisi ir reikalauja sprendimų priėmėjai.⁷ Bandydami konceptualizuoti šias dvi teorijas susikoncentruoja ties santykių paradoksu, nurodančiu, kad - idealus žvalgybos ir politikos santykis yra balansas tarp objektyvumo ir naudingumo/reikalingumo.

Iki D. Trumpo išrinkimo realistinės mokyklos šalininkų gretos nebuvo gausios, o žvalgybos įsitraukimo į politiką mechanizmai nebuvo aiškiai konceptualizuoti. Intensyvi JAV žvalgybos bendruomenės ir prezidento priešprieša paskatino tyrinėtojus permąstyti susidariusią padėtį. Debatus iš naujo įžiebė buvęs CŽA analitikas J. A. Gentry'is, kuris pradėjo naujai aiškinti politizacijos problemą, ir 2019 m. sukviėtė tiek tradicinės, tiek realistinės teorijų šalininkus į pagrindinės akademinė žvalgybos debatų vietas, žurnalo „*Intelligence and National Security*“ specialų forumą.⁸ Pradėjo aiškėti, kad norint ištyti tokį fenomeną, nebepakanka remtis tradiciniu žvalgybos ir politikos santykių aiškinimu – reikia naujo analizės modelio, apjungiančio tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorines prielaidas.

Remiantis tuo, darbe nagrinėjama ši **problema**: nors žvalgybos politizavimą tiriantys mokslininkai teoriniuose modeliuose apibrėžia hipotetiškai idealų žvalgybos ir politikos santykį, dažnos politizacijos pastangos rodo, kad realybėje JAV nuo tokio idealaus santykio yra tolstama. Tampa svarbu išsiaiškinti, kaip ir kodėl vyksta pastarojo meto JAV žvalgybos sistemos politizavimas ir kokį poveikį tai turi JAV politinių valdžios institucijų (visų pirma, Prezidento administracijos) santykiams su žvalgybos bendruomene.

---

⁵ Kimberly Dozier, „Donald Trump Attacks U.S. Spies, Will They Strike Back?“, The Daily Beast, 2017 01 11. <<https://www.thedailybeast.com/donald-trump-attacks-us-spies-will-they-strike-back>> [Žiūrėta 2020 02 15].

⁶ Sherman Kent, *Strategic Intelligence for American World Policy*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1949, 195–201.

⁷ Robert M. Gates, „Guarding Against Politicization“. *Studies in Intelligence* 36:1, 1992, 4. <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/volume-36-number-1/pdf/v36i1a01p.pdf>> [Žiūrėta 2020 01 15].

⁸ John A. Gentry, „An INS special forum: US intelligence officers' involvement in political activities in the Trump era“. *Intelligence and National Security*, 35:1, 2020, 1-19.

Aktualumas: nuo 2016 m. JAV prezidento rinkimų kampanijos besitęsianti situacija tapo paradoksali: nors D. Trumpo pareiškimai daro žalą žvalgybos tarnybų reputacijai ir instituciniam išlikimui, prezidentas įsitikinęs, kad būtent šalies žvalgyba susimokė prieš jį, išitraukdama į daugybę prezidentui kenkiančių ir jo politiniam išlikimui grasinančių veiklų.⁹ Buvę JAV prezidentai Richardas Niksonas, Jimmy'is Carteris ir Billas Clintonas taip pat kritikavo žvalgybos tarnybas, tačiau nei viešai, nei per informacijos nutekinimus žiniasklaidai tokios neigiamos reakcijos iš žvalgybos pusės nesulaukdavo.

Trintis tarp žvalgybos tarnybų ir politinės administracijos, kaip ir manipuliavimas žvalgyba, nėra nauji reiškiniai JAV. Nors politinė aplinka ir santykiai tarp šių dviejų vienetų dėl nuolatos atsirandančių naujų situacijų yra linkę keistis ir prisitaikyti, tradiciniai manipuliavimo žvalgyba – politizacijos – mechanizmai jau yra ištirti įvairiais pjūviais. Tačiau priešprieša pasižymintys JAV žvalgybos tarnybų ir prezidento santykiai D. Trumpo kadencijos metu yra neturintis precedentų. Šiame kontekste dominuoja JAV prezidento viešai reiškiamo nepasitikėjimo žvalgyba ir jos atmetimo, žvalgybos tarnybų vadovų atleidimų ir politizuotų paskyrimų į pareigas atvejai. JAV žvalgybos bendruomenėje gausu buvusių ir esamų žvalgybos pareigūnų ištraukimo į viešąjį diskursą ir politinius procesus, politinio neutralumo nesilaikymo, neviešos informacijos nutekinimo pavyzdžių.

Darbo tikslas: remiantis tradicine ir realistine žvalgybos politizacijos teorijomis, ištirti politizavimo apraiškas JAV prezidento Donaldo Trumpo kadencijos metu.

Pagrindinis klausimas: kaip vyksta JAV žvalgybos politizacija prezidento D. Trumpo kadencijos metu?

Antriniai klausimai: kokie yra ryškiausi JAV žvalgybos bendruomenės politizacijos bruožai 2016–2019 m. laikotarpiu? Kokią žvalgybos ir politikos santykio politizaciją galima aptikti nuo 2016 m., *tradicinę ar realistinę?*

Uždaviniai:

1. Įvertinti tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorijų aktualumą;
2. Išskirti politizacijos mechanizmus ir dominuojančias formas JAV;
3. Nustatyti JAV žvalgybos politizacijos tendencijas, pasireiškiančias viešojoje erdvėje;
4. Įvertinti politizacijos poveikį JAV prezidento D. Trumpo ir šalies žvalgybos bendruomenės santykiams.

---

⁹ Pagrindiniai tokių veiklų pavyzdžiai – vadinamasis Roberto Muellerio tyrimas dėl galimo Rusijos kišimosi į 2016 m. rinkimus, reguliarūs žvalgybos informacijos nutekinimai, kelias į D. Trumpo apkaltą ir kiti. Pagal J. Rovnerio išskirtas teorines prielaidas, kurios bus aptartos darbo 1.1. poskyryje, Rovner, *Fixing the facts*, 36-48.

Tyrimo metodologija: tiriamosios darbo dalies tikslas – atskleisti dominuojančius JAV žvalgybos politizacijos mechanizmus, aptinkamus viešojoje erdvėje ir įvertinti jų įtaką šalies prezidento ir žvalgybos tarnybų santykiams. Atsižvelgiant į tai, pasirinkta atlikti kokybinę atvejo studiją. Darbe analizuojamas laikotarpis – D. Trumpo kadencija (nuo 2017 m. sausio iki 2020 m. gegužės. Kadangi nemaža dalis pasisakymų užfiksuoti dar 2016 m. JAV prezidento kampanijos metu, D. Trumpo ir žvalgybos bendruomenės santykiai tiriami nuo rinkimų kampanijos pradžios. Didžioji dalis šių santykių aptinkama viešojoje erdvėje, todėl atvejo studijoje bus tiriami viešai pasakyti arba užrašyti teiginiai. 2. 2. 3. poskyryje bus interpretuojami JAV prezidento vykdomi žvalgybos tarnybų vadovų atleidimai ir paskyrimai. Atvejo studija susideda iš dviejų dalių, kuriose ištiriama, kaip: 1) JAV prezidentas politizuoja žvalgybos institucijas; 2) kaip žvalgybos bendruomenė politizuoja žvalgybos ir politikos santykį. Viešų pasisakymų laukas nagrinėjamas pasitelkiant pirminius šaltinius: D. Trumpo, buvusių JAV žvalgybos tarnybų vadovų viešus pasisakymus – oficialias kalbas, komentarus, interviu, Twitterio žinutes. Tiriami ir pagrindiniuose JAV portaluose, „(The Washington Post“, „New York Times“, „Politico“ ir kt.) publikuoti straipsniai, suteikiantys papildomą kontekstinę informaciją apie žvalgybos ir politikos santykių būklę.

Darbo struktūra: Dėstomoji dalis smulkiau skirstoma į tris pagrindines dalis – pirmoje pateikiama pasirinktų teorijų analizė ir suformuojamas tyrimo analizės modelis, antroje ištiriami JAV žvalgybos politizacijos mechanizmai, trečioje pateikiamos D. Trumpo kadencijos metu vykstančios JAV žvalgybos politizacijos priežastys ir pasekmės.

1. ŽVALGYBOS IR POLITIKOS SANTYKIS: POLITIZACIJA KAIP NEIŠVENGIAMA DVIEJŲ VIENETŲ TRINTIS

Žvalgyba yra vienas iš valstybės įrankių, skirtų nacionalio saugumo užtikrinimui ir užsienio politikos įgyvendinimui. Du vienetus – politinę administraciją ir žvalgybos institucijas demokratinėse valstybėse dažniausiai nusako santykiai tarp žvalgybinės informacijos tiekėjų ir vartotojų. Žvalgybos institucijos renka milžiniškus kiekius informacijos iš viešų ir neviešų šaltinių, visą tai filtruoja ir paverčia analitiniais produktais sprendimų priėmėjams.¹⁰ Žvalgybos produktų (informacijos, analitikos, vertinimų) vartotojais magistriniame darbe vadinami politinė administracija, sprendimų priėmėjai, politikos formuotojai. Tiekėjais vadinamos žvalgybos institucijos, kurias JAV jungia žvalgybos bendruomenės pavadinimas. JAV žvalgybos bendruomenė – tai 17 institucijų, kurių funkcijoms įgyvendinti yra būtina žvalgybinė veikla. Dažniausiai akademinuose debatuose ir viešojoje erdvėje linksnuojamos yra Centrinė žvalgybos agentūra, Nacionalinio saugumo agentūra ir Federalinių tyrimų biuras.¹¹

Didžioji dalis autorių politiką šiame santykyje apibrėžia per įgyvendinimą, o žvalgybą – per analitikos procesus.¹² Idealiu atveju, žvalgyba turi būti ne tik objektyvi ir nešališka, bet ir naudinga, tačiau dėl kardinaliai skirtingos šių vienetų prigimties randasi įtampos. Jos pasireiškia įvairiais būdais, kurių kontroversiškausias ir daugiausiai žalos ilgalaikėje perspektyvoje darantis yra žvalgybos politizacija. Žvalgybos-politikos santykiai nėra dvikrypčiai, nes žvalgyba negali daryti įtakos politikos formuotojams; valdžia gali egzistuoti be žvalgybos, bet ne atvirkščiai. Markas Lowenthalis šį santykį biologiniais terminais apibūdino kaip pusiau pralaidžią membraną. Tai taip pat reiškia, jog politika gali įsiskverbti į žvalgybos procesus, o žvalgyba į politiką – ne.¹³

Trinties faktorius tarp šių dviejų vienetų yra natūralus dėl skirtingų vienetų tipų, teigia išsamiausiai juos išnagrinėjęs Joshua Rovneris. Politikos formuotojams ir sprendimų priėmėjams būdingos šios savybės: reakcija, pasitikėjimas ir užtikrinintumas, idealistinis nusiteikimas (todėl - aiškių rekomendacijų iš žvalgybos prašymas), siauresnis matymas, politiniai pasirinkimai, daugiau galimybių, ryšiai, patirtis ir žinojimas, kas *realiai* vyksta politiniame (*tarp politikų*) pasaulyje. Tuo tarpu žvalgybai būdinga ilgalaikė institucinė atmintis, procesų lėtumas, patarėjų funkcija, kompleksiškesnis pasaulio matymas (dėl to – ir didesnis pesimizmas), mokslinė/analitinė prieiga, matymas savęs kaip unikalių (išskirtinis, žvalgybai suteikiamas pasitikėjimas bei gebėjimas

¹⁰ Rovner, *Fixing the Facts*, Preface, 1.

¹¹ United States Intelligence Community, „Our organizations“. <<https://www.intelligence.gov/how-the-ic-works#our-organizations>> [Žiūrėta 2020 03 02].

¹² G. Murphy Donovan, „Intelligence Rams and Policy Lions“. *Studies in Intelligence*. 67, 1986, 63.

¹³ Mark M. Lowenthal, *Intelligence: from secrets to policy*. 4 leid. Washington, DC.: CQ Press, 2009, 5.

kompleksiškai dirbti su vieša ir nevieša informacija).¹⁴ Žvalgybos-politikos santykį vertinant konceptualiai, taip pat verta paminėti, jog jis apibrėžiamas kaip simbiozė, tačiau dažniausiai abu vienetai yra paradoksaliai antipodiški.¹⁵

Trintį, kaip nesusikalbėjimo tarp dviejų vienetų išprovokavimą Lowenthalis apibūdina *tribal tongues* fenomenu,¹⁶ kai kiekvienas veikia dėl susiformavusių skirtumų ir aplinkybių (pavyzdžiai paminėti anksčiau), kalba „savo kalba“. Tai, kad žvalgyba labai ilgai buvo ir, daugeliu atžvilgiu yra, viena uždariausių sprendimo priėmimo sistemų, taip pat yra didelę įtaką darantis veiksnys.¹⁷

Dar nuo XX a. vidurio, autoriai, siekę konceptualiai paaiškinti žvalgybą, jos santykį su politika ir nubrėžti aiškesnius jų rėmus, svarbiausiu kintamuoju laikė atstumą tarp šių dviejų veikėjų, tai yra, problemos ieškojo biurokratinėje, institucinėje sąrangoje. Nors daugumoje tyrimų ieškota tinkamo atstumo, kuriame tie santykiai turėtų vystytis tobuliausiai, tai nepašalina pačios žvalgybos politizacijos problemos. Tam, kad CŽA būtų atsparesnė Kapitolijaus kalvos¹⁸ įtakai, būstinė buvo įkurta Lenglyje, apie 12 km nuo Vašingtono centro, tačiau tai neapsaugojo institucijos nuo manipuliavimo.

Kompleksiškam žvalgybos ir politikos santykiui skirta didelė dalis žvalgybos studijų tyrimų lauko debatų. Sparčiai kintanti žvalgybos dinamika įnešė savų korekcijų, kurios užduoda klausimus apie tai, kaip šiuolaikinėse demokratijose veikia žvalgybos institucijos, kokia jų rolė nacionalinio saugumo srityje, ar jas vis dar galima laikyti objektyviomis ir nešališkomis? Apibendrinus žvalgybos ir politikos santykius nagrinėjančią literatūrą, galima pasakyti, kad idealiu atveju, žvalgyba yra naudinga ir padedanti sprendimų priėmėjams susigaudyti painiame pasaulyje. Tačiau santykiai ne visada būna idealūs ir politikos formuotojai žvalgybą neigia, atmeta ar politizuoja. Rovneris teigia, kad tokie veiksmai jau peržengia natūralios ir reikalingos trinties ribas ir gali būti vadinami žvalgybos-politikos santykio patologijoms.¹⁹

Politizacija, kaip santykio tarp dviejų vienetų – žvalgybos institucijų ir politinės administracijos – išraiška, yra istorinis reiškinys, keliantis iššūkius dar nuo tada, kai žvalgyba tapo institucionalizuota profesija,²⁰ t. y., nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Oksfordo žodyne

---

¹⁴ Rovner, *Fixing the Facts*, 21.

¹⁵ Ten pat, 63.

¹⁶ Mark M. Lowenthal, „Tribal Tongues: Intelligence Producers, Intelligence Consumers“. Kn. Loch K. Johnson ir James J. Wirtz (sud.), *Strategic Intelligence: Windows into a Secret World*. Los Angeles, Roxbury Press, 2004, 234-241, cituota iš Rovner, *Fixing the Facts*, 5.

¹⁷ Glenn Hastedt, „The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence: The American Experience“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013, 11.

¹⁸ JAV federalinės įstatymų leidžiamosios valdžios – Jungtinių Valstijų Kongreso – susirinkimų vieta Vašingtone.

¹⁹ Rovner, *Fixing the Facts*, 5

²⁰ „Politizacijos problema yra sena kaip pati žvalgyba“, taip 1992 m. kovo 16 d. savo įžangą CŽA pareigūnams gindamasis nuo kaltinimų žvalgybos politizacija, pradėjo Robertas M. Gatesas, jį skiriant DCI vadovu ir prieš tokį paskyrimą protestuojant karjeros žvalgybos pareigūnams. Gates, *Guarding Against Politicization*, 5.

politizacija vadinamas reiškiny, kai veiksmai ar veikla tampa politiniais.²¹ Būtiniosios žvalgybos veiklos sąlygos yra objektyvumas ir nešališkumas, o žvalgybos politizacija yra tokių sąlygų nepaisymas ir institucijų įtraukimas į politinius procesus. Klasikiniu žvalgybos politizacijos aiškinimu, šis reiškiny suprantamas kaip politikos formuotojų įtaka žvalgybos institucijoms, kai žvalgyba pateikia savo vertinimus, juos pritaikydama prie sprendimų priėmėjų interesų. Žvalgybos studijų klasikas Richardas K. Bettsas tai apibrėžia kaip procesą, kuris „fabrikuoja ar iškreipia informaciją su tikslu tarnauti politiniams prioritetams ar savanaudiškiems interesams“.²² Tyrimų lauke bandymai konceptualizuoti šį reiškinį yra labai įvairūs ir dauguma autorių pateikia savitas interpretacijas. Žvalgybos politizacija dažniausiai siejama su žvalgybos-politikos santykio patologija,²³ korupcija,²⁴ manipuliacija,²⁵ advokatavimu,²⁶ žvalgybos nesėkme.²⁷

Žvalgybos politizacijos teorijos dažniausiai (ypač XX a. V-X deš.) skirstomos į dvi mokyklas, siejamas su konceptualius ir tarpusavyje kardinaliai skirtingus požiūrius į reiškinį turėjusiais ir didžiausias įtakas jiems padariusiais asmenimis: vadinamoji Shermano Kento mokykla ir Roberto Gateso modelis. Kento žvalgybos politizacijos modelis priskiriamas tradiciniam (klasikiniam) šio reiškinio aiškinimui ir yra siejamas su Šaltojo karo pradžios Jeilio istoriku Shermanu Kentu, kuris laikomas žvalgybos analizės postulatų ir šios profesijos pradininku. Kaip pagrindinę grėsmę žvalgybos darbui, Kentas matė problemą, kai žvalgyba priartėja per arti politikos formuotojų.²⁸ Tai nereiškė, jog institucijos turi būti visiškai atskirtos nuo politikos, bet pirminė žvalgybos veiklos sąlyga turėtų būti laisvė dirbti objektyviai.²⁹ Kento kritikai manė, kad grynas objektyvumas nėra reikalingas savaime, o žvalgyba turėtų būti visų pirma naudinga.³⁰ Kitas požiūris – Gateso modelis – į žvalgybos politizacijos reiškinį ir procesus susiformavo 1980-aisiais, atlieptas kritikos, kad žvalgyba galėtų būti efektyvesnė. Gatesas, tuo metu kontroversiškai tapdamas CŽA direktoriumi, išpopuliarino artimesnės politikai žvalgybos koncepciją. Jo stovyklos šalininkų teigimu, verta paaukoti dalį objektyvumo, kad žvalgybos produktai taptų naudingesni.

Kento-Kendallo debatas, kėlęs klausimus, ar žvalgyba turi būti objektyvi, ar naudinga, vyko 1949 m. ir yra laikomas svarstymų apie žvalgybos politizaciją pradžia. Kendallo kritika Kentui

---

²¹ Oxford Dictionaries. <<https://www.lexico.com/definition/politicization>> [Žiūrėta 2020 01 15].

²² Betts, *Politicization of Intelligence*, 57.

²³ Rovner, *Fixing the Facts*, 18-21.

²⁴ Stephen Marrin, „Rethinking Analytic Politicization“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013, 32.

²⁵ Joshua Rovner, „Is Politicization Ever a Good Thing?“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013, 55.

²⁶ Nathan Woodard, „Tasting the Forbidden Fruit: Unlocking the Potential of Positive Politicization“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013, 91-108.

²⁷ John A. Gentry, „A New Form of Politicization? Has the CIA Become Institutionally Biased or Politicized?“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 31:4, 2018, 648.

²⁸ Kent, *Strategic Intelligence*, 195–201.

²⁹ Rovner, *Fixing the Facts*, 19.

³⁰ Vadinamasis Kento-Kendallo debatas. Willmoore Kendall, Review: The Function of Intelligence. *World Politics*, Vol. 1, No 4, 1949, 542-552.

pabrėžė, kad žvalgyba neturi tapti mokslinių tyrimų asistente ir pažymėjo, jog iš žvalgybos gaunami vertinimai sprendimų priėmėjams sudaro tik mažą dalį viso paveikslėlio.³¹ Iš šio debato laikui bėgant susiformavo dvi pagrindinės žvalgybos-politikos santykio problemos, aktualios iki šių dienų: žvalgybos objektyvumas ir naudingumas. Šie du kintamieji įrodo, kad tinkamo balanso tarp jų pasiekimas yra sudėtingas ir fundamentalus procesas, nes žvalgybos vertinimai gali grasinti politinės administracijos pozicijoms ar net politiniam išlikimui,³² o žvalgybos fundamentas yra tarnauti politikos formuotojams, ne kovoti prieš.³³

Apibendrinant žvalgybos ir politikos antyklių probematiką, galima pasakyti, kad didžioji žvalgybos politizacijos kontroversija slypi sisteminiuose nesutapimuose tarp analitikos ir sprendimų priėmimo procesų dinamikos; tarp profesionalizmo normų ir tarp politinio naudingumo; tarp tikslumo ir kokybės bei tarp įtakos politikai. 1. 2. ir 1. 3. poskyriuose nagrinėjamos tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorijų prielaidos, kurios trumpai pateiktos 1 lentelėje.

---

³¹ Kendall, 549-550.

³² Rovner, *Fixing the Facts*, 21.

³³ Lowenthal, 3-4.

1 lentelė. *Tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorijų pagrindinės prielaidos*. Šaltinis sudarytas autoriaus pagal: Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 11-13, Rovner, *Fixing the Facts*, 25-35, Treverton, *Intelligence Analysis*, 93, Eisenfeld, *The Intelligence Dilemma*, 84-94, Betts, *Politicization of Intelligence*, 58-62, Gentry, *A New Form of Politicization*, 654-661, Gentry, „*Truth*“ as a Tool, 219-230.

ŽVALGYBOS POLITIZACIJOS TEORIJOS				
			Tradicinė	Realistinė
Politicizacijos šaltinis	Prezidentas			Žvalgybos bendruomenė
Pagrindinis klausimas	Ar objektyvumas svarbiau už naudą?			Ar nauda svarbiau už objektyvumą?
Pagrindinis politicizacijos tikslas	Nauda			Nauda
Politicizacijos proceso mechanizmai	Aplinka Tipas	Minkštoji	Kietoji	Analitikos procesų kontrolė
	Biurokratinė	Analitikos prielaidų kontrolė	Spaudimas/norimų išvadų reikalavimas Žvalgybos atmetimas/sektyvi atranka	Įsitraukimas į viešąjį diskursą Politinio neutralumo nesilaikymas
		Procesų ir normų keitimas	Vadovų atleidimas	Tiesos ir objektyvumo principų pasisavinimas
			Politiniai paskyrimai	Informacijos nutekinimas ir atskleidimas
	Elito	Išorinių interesų grupių įtraukimas	Išorinių interesų grupių naratyvų įsigalėjimas	
	Viešojo	Žvalgybos informacijos išviešinimas/išslaptinimas/nutekinimas	Visuomenės įtraukimas į vertinimus	
			Politiniai paskyrimai į vadovaujančius postus	
Priežastys	Politinis išlikimas			Institucinis išlikimas

1. 1. Tradicinės žvalgybos politizacijos teorijos prielaidos

Tradicinė žvalgybos politizacijos teorija formavosi nuo Šaltojo karo pradžios. Diskusijos pradininku laikomas Shermanas Kentas. Jo idėjų pagrindu susiformavo klasikinė žvalgybos politizacijos teorijos mokykla. Ortodoksiniu šios stovyklos šalininkų teigimu žvalgyba turi būti pakankamai arti politikos, planų ir operacijų, kad turėtų geriausią supratimą, bet privalo nebūti taip arti, kad prarastų objektyvumą ir principingumą vertinimuose.³⁴

Tai lėmė pagrindinę tradicinės žvalgybos politizacijos teorinės stovyklos svarstyta problemą: ar objektyvumas yra svarbesnis už naudą? Siekiant priartėti prie atsakymo apie idealų žvalgybos ir politikos santykį, didelė dalis klausimų tenka tinkamo nuotolio tarp šių dviejų vienetų paieškoms. Tradiciniu požiūriu, tik nuo politikos formuotojų nutolusi žvalgyba gali išlaikyti objektyvumą ir nešališkumą,³⁵ tačiau Gateso šalininkų teigimu, per didelis nuotolis gali reikšti nereikalingumą.³⁶ Rovneris šioje vietoje įžvelgia šio santykio paradoksą: tobulo atskyrimo atveju objektyvumas yra garantuotas, tačiau tai reiškia ir visišką izoliaciją.³⁷ Artimumo dilemą patikslina Stepheno Marrino žvalgybos nuotolio hipotezė: žvalgybos institucijos, kurios yra artimos politikos formuotojams, turėtų teikti vertinimus, naudingus tikslesniam sprendimų priėmimui, bet potencialiai tai gali vesti į iškreiptus santykius dėl politinio šališkumo ir politinių pasirinkimų įtraukimo. Tuo tarpu, žvalgybos institucijos, kurios yra nutolusios nuo politikos formuotojų tam, kad teiktų objektyvias analizes, susiduria su mažai iškraipymo, bet taip pat yra ir mažai naudingos sprendimų priėmėjams.³⁸

Tradicinės žvalgybos teorijos prielaidas tyrinėjantys mokslininkai daugiausiai dėmesio skiria žvalgybos politizacijos proceso mechanizmams, kylantiems iš politinės administracijos. Teorinės šios stovyklos prielaidos ir empirinė medžiaga suponuoja, kad pagrindiniu žvalgybos politizacijos šaltiniu galima laikyti politinę valdžią. Todėl esminiu skirtumu, nusakančiu, ar žvalgybos-politikos santykis yra normalus ar politizuotas, laikomas šis: normalūs santykiai vyksta, kai žvalgybos informacija yra teikiama politikos priėmėjams prieš padarant sprendimą; politizacija vyksta, kai žvalgybos informacija yra naudinga, politikos formuotojams jau padarius sprendimą/pareiškimą.³⁹

---

³⁴ Kent, 180

³⁵ Betts, *Politization of Intelligence*, 59.

³⁶ Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 6.

³⁷ Rovner, *Fixing the Facts*, 7.

³⁸ Stephen Marrin, „Does Proximity Between Intelligence Producers and Consumers Matter? The Case of Iraqi WMD Intelligence“. Pranešimas Tarptautinių studijų asociacijos konferencijoje. HI, Honolulu, 2005, kovo 1-5 d., 4-5.

³⁹ Paul Pillar, „Leak-Shopping And The Politicization Of Intelligence“, LobeLog, 2017 02 28. <<https://lobelog.com/leak-shopping-and-the-politicization-of-intelligence/>> [Žiūrėta 2020 02 25].

Nors šį reiškinį tyrinėjantys autoriai, jį nagrinėja skirtingais pjūviais ir pasiūlo platų analitinių įrankių pasirinkimą, kauzaliniai/priežastiniai mechanizmai yra tiriami gerokai rečiau. Nepasant to, kad politizuojant yra ieškoma naudos, tai nėra sprendimų priėmėjų mėgiamas procesas. Didžiojoje dalyje literatūros vyrauja supratimas, kad politinės administracijos dažniausiai ryžtasi politizuoti žvalgybos institucijas dėl viešai prisiimtų įsipareigojimų kritiniais/ekstremaliais atvejais, o tai daroma dėl politinės karjeros arba politinio išlikimo. Savo disertacijoje, vėliau virtusioje knyga „*Fixing the Facts*“, Rovneris paaiškina, jog politizacijai įvykti yra būtini du nepriklausomi kintamieji: vieši politiniai įsipareigojimai (pavyzdžiui, G. W. Busho karo prieš terorą koncepcija ir kelio invazijai į Iraką 2003 m. paruošimas) ir bent vienos kritinės masės (vidaus politikoje) egzistavimas. Įsiterpus kritinių politinių praradimų galimybei, politikos formuotojai reikalauja žvalgybos palaikymo, o tai jau yra žvalgybos politizavimas.⁴⁰ Tačiau pats autorius pripažįsta, kad jo modelis pritaikomas tik iš politikos formuotojų kylančiai manipuliacijai žvalgyba paaiškinti, kai tuo tarpu, ieškoti naudos politizacijos reiškinyje gali ir žvalgyba.⁴¹

Kaip pažymi Glennas Hastedtas, nagrinėjęs žvalgybos politizacijos reiškinį JAV, yra svarbu išskirti politizacijos rūšis ir įvardinti sprendimų priėmimo aplinkas, kuriose toks reiškinys gali vykti. Visų pirma, jis siūlo identifikuoti dvi žvalgybos politizacijos strategijas kaip minkštąją ar kietąją. Minkštoji politizacija pasireiškia kaip bandymai pakeisti prielaidas, kuriomis grindžiami vertinimai. Kietoji politizacija įtraukia ir prievartos mechanizmus, t. y., politikos formuotojai gali sąmoningai versti žvalgybą pakeisti vertinimus į konkrečias išvadas ar prielaidas.⁴² Antra, išskirtos aplinkos, kuriose politizacija gali kilti: uždara, elito ir viešoji aplinka. Kadangi Hastedto analitinis įrankis leidžia suklasifikuoti žvalgybos politizacijos reiškinį pagal aplinkas, kurioje jis gali reikšis bei pasiūlo aiškų politizacijos identifikavimą, magistriniame darbe bus atsispiriama nuo jo suformuluoto analizės metodo, kuris bus papildomas kitais, tradicines požiūrio į žvalgybos politizaciją prielaidas aiškinusių autorių teiginiais.

a) Uždara (biurokratinė) sistema:

Tai sterili aplinka, kuri labai apriboja galimų politizacijos apraiškų fiksavimą, nes pagrindiniai politizuojantys veikėjai šioje sistemoje yra prezidentas ir svarbiausi jo patarėjai. Dažniausias žvalgybos politizacijos apibūdinimas – tiesioginis sprendimų priėmėjų spaudimas - yra būtent šioje aplinkoje vykstantis veiksmas. Minkštoji politizacija uždaroje sistemoje reiškiasi: kontroliuojant analitikos prielaidas, įreminant norimas išvadas per dėmesio sufokusavimą į vienus

---

⁴⁰ Rovner, *Fixing the Facts*, 44.

⁴¹ Ten pat, 33.

⁴² Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 10.

klausimus, taip atmetant galimybę matyti pilną paveikslą,⁴³ keičiant analitinio proceso dalyvius ir įprastas normas.⁴⁴ Kietoji žvalgybos politizacija nutinka, kai: politinė administracija diktuoja trokšamas išvadas žvalgybos vertinimams,⁴⁵ atmetant, selektyviai arba atsižvelgiant į viešąją nuomonę, partinę liniją, įvaizdį renkantis norimus (*cherry-picking* momentas)⁴⁶ žvalgybos produktus.⁴⁷ Apibendrintai galima teigti, kad uždaroje sistemoje žvalgybos politizacijos problema slypi intervencijose į žvalgybos analitikos procesus.

Atskiras, bet labai ryškus politizacijos mechanizmas, vykdomas uždaroje aplinkoje, tačiau visada tampantis viešojo diskurso objektu, yra vadovų pakeitimas. JAV žvalgybos vadovų paskyrimas į postus yra išskirtinai politinis veiksmas.⁴⁸ Rovneris politinius paskyrimus vadina vienu lengvesnių būdų manipuliuoti žvalgyba. Pažymėtina, kad vadovybės pakeitimas dažnai reiškia ir žemiau hierarchinėje struktūroje esančių, vadovaujančias pareigas užimančių pareigūnų pakeitimą.⁴⁹ Paminėtina, kad institucijų vadovų pakeitimai gali būti ir kovos su politizacija išraiška. Jei prezidentas yra įsitikinęs, jog institucija yra politizuota, keisdamas vadovybę, jis siekia su reiškinium kovoti iš esmės.⁵⁰ Su politine vadovų kaita susijusi problema yra sena, tačiau egzistuoja iki šiol, nepaisant įrodymų, kad tokių manipuliacijų atvejais žvalgybos politizacijos tikimybė padidėja.⁵¹

b) Elito sistema:

Ši aplinka į procesą įtraukia daugiau veikėjų, išskirtų Hastedto⁵² ir 2017 m. papildytų Beth Eisenfeld.⁵³ svarbiausius įstatymų leidžiamosios galios, medijų, smegenų centrų ir lobistinių organizacijų atstovus. Jie įsiterpia į esminio žvalgybos veiklos proceso – žvalgybos ciklo – sritis (produktų kūrimo, platinimo ir vertinimo) per viešus klausymus, spaudos konferencijas ar

---

⁴³ Gregory F. Treverton, „Intelligence Analysis: Between “Politization” and Irrelevance“. Kn. Roger George, James Bruce (sud.) *Analyzing Intelligence: Origins, Obstacles, and Innovations*. 2 leid. Washington, DC: Georgetown University Press 2008, 93.

⁴⁴ Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 12.

⁴⁵ Treverton, 93

⁴⁶ Ten pat, 93.

⁴⁷ Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 12.

⁴⁸ Į žvalgybos tarnybų vadovus skiriamams asmenims netaikomas kadencijų ribojimas ir profesionalizmo kriterijus, t. y., toks asmuo gali būti politikas, taip pat – neturintis panašaus darbo (žvalgybos institucijoje, teisės srityje) patirties. Šiuo atveju, yra vertinamos jo asmeninės savybės, tokios kaip lyderystė, vadybiniai įgūdžiai, taip pat – politinis lojalumas. Išimtis JAV žvalgybos bendruomenėje yra tik FTB, kurios vadovų kadencijos yra apribotos iki 5 metų, o būtinas reikalavimas, skiriant asmenį į pareigas yra profesionalizmo kriterijus – institucijos vadovas turi būti šiame darbo lauke turintis patirties.

⁴⁹ Rovner, *Fixing the Facts*, 30-31.

⁵⁰ Stephen B. Slick, „Comment on Presidential Intelligence“, *Harvard Law Review*, 2016 01 11. <<https://harvardlawreview.org/2016/01/comment-on-presidential-intelligence/>> [Žiūrėta 2020 01 15].

⁵¹ Richard K. Betts, *Enemies of Intelligence: Knowledge and Power in American National Security*. New York: Columbia University Press, 2007, 99.

⁵² Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 12.

⁵³ Eisenfeld, *The Intelligence Dilemma*, 78.

įrėmindami⁵⁴ naujienas medijose. Minkštoji politizacija elito sistemoje gali vykti šioms interesų grupėms formuojant savo naratyvus, išryškinant ir pabrėžiant savo darbotvarkei naudingas temas ir taip parengiant dirvą tolesniam sprendimų priėmimo procesui. Tuo tarpu kietoji politizacija pasireiškia ilgalaikėje perspektyvoje - žvalgybos vertinimus paverčiant taikiniu ir besivaržančioms grupėms naudingu įrankiu prieš oponentus. Žvalgybos analitikos procesai ilginiui gali pradėti riboti ir cenzūruoti vertinimus tam, kad politiniai oponentai nemanipuliuotų pateikiama informacija. Pagrindinis elito sistemos bruožas – dalyvaujančios grupės neįsitraukia į procesą tiesiogiai, t. y., nebando pakeisti žvalgybos vertinimų, o veikiau pritaiko juos savo jau egzistuojantiems naratyvams, stengiantis, kad jie įsitvirtintų kovoje su oponentais. Taigi, žvalgyba į politiką yra įtraukiam netiesiogiai.

c) Viešoji sistema:

Žvalgybos politizacija viešojoje sistemoje labiausiai tikėtina yra užsienio politikos krizių metu, kai svarbiausiu tikslu tampa visuomenės palaikymo užsitikrinimas.⁵⁵ G. Colettos pateiktas Irako invazijos atvejis rodo, kad itin intensyvus žvalgybos vertinimų naudojimas viešojoje erdvėje (dažnai – per informacijos nutekinimą) veikia kaip įrankis visuomenės ar oponuojančių grupių paramai užsitikrinti.⁵⁶ Rovnerio teigimu, manipuliavimas žvalgyba gali įvykti esant dviem sąlygoms: politikos formuotojams viešai prisiimus kontroversiškus politinius įsipareigojimus ir egzistuojant bent vienai kritinei masei, galinčiai pasipriešinti politikos formuotojų tikslams.⁵⁷ Grėsmės iniciatyvoms ar politinei karjerai politinę administraciją paskatina naudoti žvalgybą viešam advokatavimui. Minkštoji politizacija viešojoje sistemoje pasireiškia žvalgybos produktų išviešinimu ar išslaptinimu, nesilaikant procedūrų, sprendimų priėmėjų viešai reiškiamomis abejonėmis apie žvalgybos darbą, neviešų žvalgybos procesų pavertimą viešais.

Kietoji politizacija viešojoje sistemoje reiškia manipuliacija žvalgyba viešajame diskurse, priverčiant visuomenę aktyviai dalyvauti žvalgybos vertinimo procesuose.⁵⁸ Viešoji sistema pasireiškia aktyviu visuomenės įtraukimu į politizacijos procesą, Šioje politizavimo aplinkoje bet kuris veikėjas tampa teisėju vertinant žvalgybos darbą. Vadinasi, esminiu žvalgybos politizacijos įrankiu čia vadinamas intensyvus žvalgybos *su viešinamas*. Apibendrinus tradicinėje teorijoje randamus politizacijos mechanizmus, galima pasakyti, kad žvalgybos politizacija yra bet koks išorinis įsiskverbimas į įprastą žvalgybos darbo sritį, kurios turėtų būti išlaikomos objektyvios ir laisvos nuo politinės įtakos.

---

⁵⁴ Medijų rėminimas – psichologinis efektas, naudojamas žiniasklaidoje ir medijose ir yra skirtas dėmesio koncentravimui į skirtingas detales, kurios leidžia suteikti svarbą vieniems turinio elementams ir nukreipti nuo kitų.

⁵⁵ Rovner, *Fixing the Facts*, 44.

⁵⁶ Giovanni Coletta, „Politicising intelligence: what went wrong with the UK and US assessments on Iraqi WMD in 2002“. *Journal of Intelligence History*, 17:1, 2018, 74.

⁵⁷ Joshua Rovner, *Fixing the Facts*, 44.

⁵⁸ Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 13.

1. 2. Realistinės žvalgybos politizacijos teorijos prielaidos

Realistinėje žvalgybos politizacijos teorijoje daugiausiai dėmesio yra skiriama praktinei problemai spręsti, t. y., kaip žvalgybai tapti naudingesnei žvalgybos vartotojams. Naudos paieškos žvalgybos-politikos santykyje visada buvo rizikingas žingsnis, kurio žvalgybos profesionalai ir tyrimų lauką tyrinėję akademikai ilgą laiką vengė. Jame randama radikalių tradiciniam mąstymui požiūrių, teigiančių, kad žvalgybos politizacija gali būti ir teigiama. U. Bar-Josepho teigimu, naudos paieškos krizinėse situacijose iš dalies yra užprogramuotos ir pačioje institucinėje JAV žvalgybos bendruomenės sąrangoje, kurioje žvalgybos tarnybos varžosi vienos su kitomis dėl prezidento dėmesio, todėl dėl įtakos kartais yra linkusios paaukoti objektyvumą.⁵⁹

Reikia pažymėti, kad nors apžvelgtoje tyrimų lauko literatūroje ši prieiga neretai vadinama teorine stovykla, tyrėjų gretos nėra gausios. Refleksijos, kurios dažniau kyla iš žvalgybos profesionalų, ieškančių būdų, kaip žvalgybą padaryti naudingesne, vis dar yra novatoriškos. Tai sukelia tam tikrų sunkumų siekiant konceptualizuoti teorines prielaidas, tačiau tyrimų laukas paskutinįjį dešimtmetį buvo praplėstas ir jau galima išskirti ryškesnius mechanizmus, kurie veda link žvalgybos įsitraukimo į politiką.

Kritikuodami Kento mokyklos atstovus dėl per didelio atstumo tarp dviejų vienetų siekį, Gateso mokyklos šalininkai iškėlė idėją, kad nuotolis nėra didžiausia grėsmė žvalgybos ir politikos santykiams. Skirtinga vienetų padėtis suponuoja, kad jei valdžia susidurs su krizėmis, ji vis tiek bus linkusi politizuoti žvalgybos institucijas.⁶⁰ Todėl Gateso stovyklos šalininkai manė, kad tokioje neišvengiamybėje reikia patiems ieškoti būdų, kaip žvalgybą padaryti naudingesne. N. Woodardo teigimu, svarbiau už viską yra objektyvumo siekis, turintis būti saugikliu, saugančiu žvalgybą net ir jai esant per arti sprendimų priėmėjų.⁶¹

Realybėje politizacija yra komplikotas fenomenas, kuris gali reikšti ir naudą. Bloga žvalgybos politizacija laikomas toks reiškinys, kuris kelia grėsmę tiesai ir objektyvumui bei yra skirtas manipuliacijoms žvalgyba; gera politizacija galima laikyti procesą, kai pateikiama žvalgybinė informacija tikslingai sureikšminama, siekiant atkreipti į tai politikų dėmesį.⁶² Kita vertus, žvalgybos produktai neturi jokios vertės *a priori*, jie verti yra tiek, kiek juos vertais esant mano sprendimų priėmėjai.⁶³ Tokio modelio šalininkai naudą pavertimą tikslu laiko realistine žvalgybos procesų vadyba.⁶⁴

---

⁵⁹ Bar-Joseph, *The Politicization of Intelligence*, 361.

⁶⁰ Rovner, *Fixing the Facts*, 35.

⁶¹ Woodard, *Tasting the Forbidden Fruit*, 88.

⁶² Betts, *Enemies of Intelligence*, 67.

⁶³ Rovner, *Fixing the Facts*, 19.

⁶⁴ Betts, *Politicization of Intelligence*, 59.

Taigi, žvalgybos institucijos turi ieškoti balanso, kuris padėtų pasiekti šį tikslą, bet taip pat ir nepaverstų žvalgybos politikų marionete. Baimė tapti nereikalingais ir izoliuotais bei prarasti vienintelius klientus gali versti žvalgybos institucijas sutikti prarasti dalį objektyvumo. Tačiau naudos paieškos žvalgybos-politikos santykiuose žvalgybai yra praeištingos. Žvalgybos naudojimas politiniams tikslams sukuria du paradoksus: 1) kuo dažniau politikos formuotojai kreipsis į žvalgybą, norėdami pateisinti savo sprendimus, tuo labiau žvalgybos nepriklausomumo norma nyks; 2) žvalgybos įtraukimas į politiką trumpajame laikotarpyje yra galimas, tačiau ilgalaikėje perspektyvoje dėl to paties fakto bus vis sunkiau žvalgyba pasikliauti.⁶⁵

Naujausi teoriniai svarstymai apie žvalgybos įsitraukimą į politinius procesus, iškėlė ir kitą perspektyvą, plačiau paaiškinančią, kodėl pati žvalgyba gali būti linkusi paminti esmines savo veiklos sąlygas. Sekant Bar-Josepho argumentaciją, tokios pastangos atspindi žvalgybos bandymus pasipriešinti iš politikos kylančiam spaudimui ar žvalgybos atmetimui. Tai lemia trys veiksniai: 1) žvalgybos ir politikos varžymasis dėl galios ir įtakos; 2) moralinis žvalgybos konceptas – tiesos ir objektyvumo sąlygų užtikrinimas bei jų paaukojimas dėl didesnės įtakos; 3) žvalgybos tarnybų vadovų profesionalizmo ir aukščiausių etikos normų nesilaikymas.⁶⁶ Atsispiriant nuo šio Bar-Josepho kauzalinio modelio ir papildant jį Gentry'io bei kitų autorių darbais, šiame magistriniame darbe bus siekiama išryškinti žymiausias JAV žvalgybos bendruomenės įsitraukimo į politizacijos procesą mechanizmus. Gentry'is nagrinėja įtampas, nuo 2016 m. kylančias tarp JAV žvalgybos bendruomenės ir politinės administracijos. Siekiant aiškiau suklasifikuoti šios teorinės perspektyvos prielaidas, išskiriu ryškiausias žvalgybos įsitraukimo į politiką mechanizmus.

a) Įsitraukimas į viešąjį diskursą

Vieša prezidento kritika žvalgybos bendruomenei nėra naujas reiškinys. Tačiau istoriškai žvalgybos pareigūnai buvo linkę išlikti tylūs ir priimti kritiką, suprasdami, kad žvalgyba kartais daro klaidas, kad žvalgybos ir politikos santykis nėra lygiavertis, kad žvalgybos tikslas – padėti visoms administracijoms ir kartais – būti atpirkimo ožiais.⁶⁷ Tačiau nuo 2016 m., kaip teigia V. Butler, žvalgybos ir politikos santykis iš esmės pakito dėl itin suintensyvėjusio medijų viešumo.⁶⁸

Žvalgybos institucijas eiti į viešumą gali paskatinti: visuomenės pasitikėjimo smukimas, kritika, ilgalaikis neigiamas žvalgybos nušvietimas viešojoje erdvėje.⁶⁹ Žvalgyba, įsitraukdama į

⁶⁵ Rovner, *Fixing the Facts*, 48.

⁶⁶ Autorius, lyginamojoje analizėje pateikdamas skirtingų šalių žvalgybos politizacijos atvejus, daro išvadą, kad būtent dėl trečio faktoriaus, vienintelis politinis bandymas politizuoti Izraelio žvalgybą 1982 m. nepavyko. Bar-Joseph, *The Politicization of Intelligence*, 364.

⁶⁷ Gentry, *A New Form of Politicization?*, 654.

⁶⁸ Victoria Butler, „The Competing Survival Interests of Policymakers and Intelligence Practitioners: A Case Study Analysis of the Consumer-Producer Relationship between the Trump Administration and the American Intelligence Community“. Magistro darbas, London: King's College, 2018, 6.

⁶⁹ Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 11.

viešus debatus, kurie yra įkrauti politiškai, savo privilegijuotą padėtį pastato į kampa. nes „kalbėti tiesą valdžiai nereiškia kalbėti viešai“.⁷⁰ Pasitikėjimas žvalgybos institucijomis ir jų tolimesnė veikla labai priklauso ir nuo visuomenės palaikymo. Paradoksalu, kad žvalgyba viešajame diskurse atsiduria dažniausiai sulaukdama kaltinimų dėl žvalgybos nesėkmių arba viešumoje įtraukiant jas į politinius procesus, kai gynyba tampa neišvengiama. Pasak Hastedto, labiausiai tikėtina, kad žvalgyba ryšis įsitraukti į politiką, kai yra grasinama jų išlikimui.⁷¹

b) Politinio neutralumo nesilaikymas

Žvalgybos pareigūnų ir jų atstovaujамų institucijų politinis neutralumas ilgą laiką buvo vienos svarbiausių tokių institucijų kaip CŽA identiteto ir etinių savybių. Nuo 2016 m. besitęsianti intensyvi priešprieša tarp prezidento ir institucijų iškelia klausimą, ar JAV žvalgybos bendruomenė šios normos vis dar laikosi? Buvę JAV prezidentai - R. Nixonas, J. Carteris ir B. Clintonas taip pat neretai kritikuodavo savo šalies žvalgybą, tačiau istoriškai, JAV žvalgybos bendruomenė į politinius debatus neįsitraukdavo. Buvę institucijų vadovai rašydavo memuarus, kurie nebuvo skirti politinių sąskaitų suvedinėjimui ar prezidentų politinių pasirinkimų kritikai. Prezidento ir visuomenės pasitikėjimas žvalgybos institucijoms reiškia ir tikėjimą pareigūnų nešališkumu, politiniu neutralumu bei objektyvumu.

Novatoriškame Gentry'io darbe keliamą hipotezę, *ar JAV žvalgybos bendruomenė, ypač CŽA (kurios pagrindinis vartotojas yra prezidentas), tapo instituciškai šališka palaikant JAV Demokratų partiją?*⁷² Autorius, nagrinėdamas kelių dešimtmečių duomenis, tokius kaip buvusių CŽA pareigūnų politinėms partijoms reiškiamas palaikymas, politinių kampanijų rėmimas, vieši pasisakymai, įvairūs socialiniai ryšiai, teigia, kad ilgalaikėje perspektyvoje CŽA galėjo susiformuoti JAV Demokratų partijos nuostatomis ir pasaulėžiūrai artimas liberalus institucinis mąstymas.⁷³ Tačiau aiškia skirtimi tarp politinių pažiūrų ir savęs siejimo buvusią instituciją (kaip tai daro viešojoje erdvėje komentuojantys buvę žvalgybos pareigūnai), turėtų būti tai, jog politinės pažiūros visada yra asmeninės, o institucinės pažiūros – korporatyvinis produktas.⁷⁴ Todėl, susiedami save su žvalgybos bendruomene, komentuojantys buvę pareigūnai visuomenei siunčia dviprasmes žinutes, leisdami kilti teorijoms apie politizuotą institucijų vadovybę (*deep state fenomenas*).

c) Informacijos nutekinimas ir atskleidimas

Laikotarpis nuo D. Trumpo išrinkimo prezidentu pasižymi ir dažnesniu nei iki tol žvalgybos neteisėtos ir neviešos informacijos nutekinimu ar atskleidimu. Informacijos nutekinimas – tradicinė

---

⁷⁰ Lowenthal, 159.

⁷¹ Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 11.

⁷² Gentry, *A New Form of Politicization?*, 648.

⁷³ Ten pat, 648.

⁷⁴ Alexa O'Brien ir Luis E. Rodriguez, „By the Numbers: Former U.S. Intelligence Officials Discuss Personal Opinion versus Professional Obligation“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 2020, 5-6.

žvalgybos priemonė, naudojama kilus įtampai tarp institucijų ir sprendimų priėmėjų. Žvalgyba, naudodamasi savo autoritetu, gali sabotuoti politinius sprendimus ir per tinkamu laiku atskleidžiamą informaciją sugriauti viešosios erdvės palaikymą politinės valdžios sprendimams ir/arba suteikti pranašumą politiniams oponentams.⁷⁵

Žvalgybos institucijos gali naudoti informacijos nutekinimą kaip savisaugos priemonę.⁷⁶ Istoriniai pavyzdžiai rodo, kad po ekstremalių nesėkmių neretai kaltinamos yra žvalgybos institucijos. Todėl informacijos nutekinimas gali veikti kaip prevencinė priemonė, atskleidžianti institucijos poziciją prieš faktą. Tuo tarpu politikai dažniausiai informacijos nutekinimą bijo dėl itin kompleksiško pasekmių: nutekinimai gali sugriauti/sumažinti viešąjį palaikymą, paminti administracijos politinius pasirinkimus, nutekinimuose gali atsiskleisti gėdingi, užkulisiniai, kontroversiški faktai.⁷⁷ Remiantis Abramū Shulsky, žvalgyba, nutekindama informaciją (nepaisant, kokie yra tokio veiksmo tikslai), gali sukurti pretekstą politizacijai iš politinės administracijos pusės. Kita neigiama šio proceso savybė yra ta, kad žvalgyba, teikdama informaciją politinei opozicijai, gali sužadinti prezidento norą gauti iš žvalgybos teisingus atsakymus.⁷⁸

1. 3. Tradicinės ir realistinės teorijų sąveika

Svarstant magistrinio darbo problemą, svarbu pabrėžti, kad D. Trumpo kadencijos metu tarp žvalgybos bendruomenės ir prezidento susiklostė santykis, ne tik sparčiai tolstantis nuo žvalgybos studijų tyrimų lauke randamų idealių santykių apibrėžimų, bet ir peržengiantis tradicinėje ar realistinėje teorijose randamų žvalgybos politizacijos modelių rėmus. Dabartinei situacijai esant įvairiaprasmei, jai ištirti nebepakanka vienos teorinės prieigos prielaidų.

Kaip pažymi Marrinas, žvelgiant į politizacijos problemą, yra svarbu, iš kieno perspektyvos į ją yra žiūrima, nes kas vienam veikėjui gali reikšti politizaciją, kitam gali būti standartinės sprendimų priėmimo procedūros.⁷⁹ Jo teiginį suklasifikuoja Bettsas: bet kuris vienetas gali politizuoti vienas kitą ir galima kalbėti apie trys krypčių grupes: 1) politizacija, vykstanti iš viršaus į apačią (angl. *top-down*) – sprendimų priėmėjai diktuoja norimas sąlygas/analitines prielaidas/vertinimus; 2) iš apačios į viršų (angl. *bottom-up*) - žvalgybos analitikų nesąmoningas nusistatymas ar šališkumas iškreipia žvalgybos produktus; 3) vykstančią abiem kryptimis – politizacija gali vykti dėl prieštaraujančių dviejų vienetų pasaulėžiūrų.⁸⁰

---

⁷⁵ Rovner, *Fixing the Facts*, 32.

⁷⁶ Ten pat, 34.

⁷⁷ Ten pat, 33.

⁷⁸ Abram N. Shulsky, *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*. University of Nebraska Press, 1991, 138, cituota iš Rovner, *Fixing the Facts*, 33.

⁷⁹ Marrin, *Rethinking Analytic Politicization*, 34.

⁸⁰ Betts, *Politicization of Intelligence*, 59.

Siekiant suprasti dabartinę JAV politinės administracijos ir žvalgybos bendruomenės santykių būklę ir atsižvelgint į tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorijų pagrindinius teiginius, darbe daroma prielaida, jog D. Trumpo kadencijos metu galima kalbėti apie *naująją žvalgybos politizaciją*.⁸¹ Tai yra procesas, vykstantis abiem kryptimis ir papildantis naujais politizacijos mechanizmais. Žvalgybos studijų tyrimų lauke šios dvi teorijos iki šiol nebuvo bandomos derinti ir autoriai dažniausiai žvalgybos politizacijos reiškinį bandydavo tirti, pasirinkdami vieną iš prieigų. Šiame darbe bus atsispiriama nuo abiejų teorinių stovyklų prielaidų ir siekiama ištirti JAV žvalgybos ir politikos santykių būklę, įvertinant tiek JAV prezidento, tiek šalies žvalgybos bendruomenės naudojamus politizavimo mechanizmus (2 lentelė).

2 lentelė. *Žvalgybos politizacijos mechanizmai D. Trumpo kadencijos laikotarpiu*. Šaltinis sudarytas autoriaus

Prezidentas politizuoja žvalgybą	Įtraukdamas į viešąjį diskursą	Žvalgybos bendruomenė politizuoja žvalgybą	Įsitraukdama į viešąjį diskursą
	Nepasitikėdamas institucijomis: neigdamas ir atmesdamas informaciją		Nesilaikydama politinio neutralumo
	Keisdamas institucijų vadovybes		Nutekinant ir atskleidžiant informaciją

⁸¹ John A. Gentry, „Truth” as a Tool of the Politicization of Intelligence“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 32:2, 2019, 241.

2. ŽVALGYBOS POLITIZACIJOS APRAIŠKOS: PREZIDENTO D. TRUMPO KADENCIJOS ATVEJIS

2. 1. Tyrimo metodologija

Atlikus tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorijų analizę, išryškinti esminiai žvalgybos politizacijos mechanizmai, vykstantys viešojoje erdvėje. Teorinės prielaidos numato, kaip JAV prezidentas D. Trumpas gali politizuoti žvalgybos institucijas: 1) įtraukdamas ją į viešąjį diskursą, 2) viešai atmesdamas žvalgybos vertinimus, 3) atleisdamas institucijų vadovus ir keisdamas juos politizuota vadovybe. JAV žvalgybos bendruomenė gali politizuoti žvalgybos ir politikos santykį: 1) įsitraukdama į viešąjį diskursą, 2) nesilaikant apolitiškumo sąlygos, 3) pasisavinant tiesos ir objektyvumo principus, 4) atskleidžiant ir nutekinant neviešą informaciją. Darbe *žvalgybos bendruomenė* yra laikoma 17 JAV žvalgybos tarnybų, prižiūrimų Nacionalinės žvalgybos direktoriaus, šis terminas taip pat apima buvusius tarnybų vadovus ir pareigūnus.

Darbo tyrimui atrinkti viešojoje erdvėje aptinkami ryškiausi JAV žvalgybos politizavimo pavyzdžiai D. Trumpo kadencijos metu. Duomenys buvo atrenkami pagal žvalgybos politizacijos mechanizmų lentelę (2 lentelė). Nors atrinkti tik ryškiausi pavyzdžiai, tačiau atvejų įvairovė leidžia aptikti priežastinius ryšius. Taip pat tenka pripažinti ir duomenų pasirinkimo subjektyvumą. Atvejo studijoje pateikti svarbiausi įtemptų santykių epizodai, geriausiai iliustruojantys nutolinimą nuo idealaus žvalgybos-politikos santykių modelio.

2. 2. Kaip JAV prezidentas politizuoja JAV žvalgybą?

2. 2. 1. Įtraukimas į viešąjį diskursą

2017 m. sausio 21 d., kitą dieną po inauguracijos, naujasis JAV prezidentas D. Trumpas nuvyko į centrinę CŽA būstinę Lenglyje ir susirinkusiems pareigūnams pabrėžė savo priešpriešą su medijomis, kaltindamas žiniasklaidą netikros įtampos tarp prezidento ir žvalgybos bendruomenės kūrimu. Demonstruodamas, jog priešpriešos tarp prezidento ir žvalgybos bendruomenės nėra, D. Trumpas pažymėjo pirmojo vizito svarbą ir ne kartą išreiškė pagarbą žvalgybos pareigūnams (prieš savaitę netiesiogiai jų institucijas palyginęs su nacistinės Vokietijos institucijomis)⁸². Kalbos metu jis žurnalistus apibūdino esant pačiais nesąžinginiausiais žmonėmis ir šie prezidento žodžiai CŽA

---

⁸² Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 11
<<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/819164172781060096>>

būstinėje buvo pasitikti šūksniais ir plojimais.⁸³ Tokiu būdu institucija jau pirmąją prezidento kadencijos dieną buvo įtraukta į politiškai įkrautą viešąjį diskursą. 2017 m. vasarį D. Trumpas prašė FTB vadovaujančias pareigas užimančių pareigūnų pagalbos, viešojoje erdvėje kovojant su kaltinimais sąsajomis su Rusija. Remiantis žiniasklaidai nutekinta informacija, pareigūnų buvo prašyta skambinti naujienų organizacijoms ir paneigti/tikslinti jų informavimo priemonėse egzistuojančius kaltinimus prezidentui.⁸⁴

Prezidento ir žvalgybos bendruomenės santykiuose kilusios įtampos neretai persikeldavo į asmeninį lygmenį. Dar niekada nebuvo tokio intensyvaus informacinio fono, kuriame galima rasti buvusio CŽA direktoriaus kaltinimo prezidentui išdavyste,⁸⁵ prezidento teiginių savo vadovaujamos šalies žvalgybos institucijoms, lyginant jas su nacistinės Vokietijos institucijomis,⁸⁶ jų darbuotojų vadinimo naiviais,⁸⁷ kitomis progomis juos giriant.⁸⁸ Vertinant prezidento pasisakymus, nukreiptus į buvusių tarnybų vadovus, daugiausiai D. Trumpo pasisakymų teko 2013-2017 m. FTB direktoriaus pareigas ėjusiam J. Comey (406 prezidento pasisakymai), 2013-2017 m. CŽA vadovavusiam J. Brennanui (186), 2010-2017 m. Nacionalinės žvalgybos direktoriui J. Clapperiui (52) ir 2006-2009 m. CŽA direktoriui M. Haydenui (44).

3 lentelė. JAV prezidento D. Trumpo pasisakymai viešojoje erdvėje, susiję su buvusiais žvalgybos tarnybų vadovais. Šaltinis sudarytas autoriaus pagal: *factba.se* paieškos sistemą ir raktinius žodžius „Comey“, „Brennan“, „Clapper“, „Hayden“ 2020 m. gegužės 9 d. duomenimis.

Buvęs žvalgybos tarnybos vadovas	Pasisakymų skaičius
FTB direktorius James Comey	406
CŽA direktorius John Brennan	186
Nacionalinės žvalgybos direktorius James Clapper	52
CŽA direktorius Michael Hayden	44

⁸³ White House, „Remarks by President Trump and Vice President Pence at CIA Headquarters“, Washington, 2017 01 21 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-vice-president-pence-cia-headquarters/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

⁸⁴ Greg Miller, Adam Entous, „Trump administration sought to enlist intelligence officials, key lawmakers to counter Russia stories“, The Washington Post, 2017 02 24. <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-administration-sought-to-enlist-intelligence-officials-key-lawmakers-to-counter-russia-stories/2017/02/24/c8487552-fa99-11e6-be05-1a3817ac21a5_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].

⁸⁵ John O. Brennan (@JohnBrennan) Twitter įrašas, 2018 07 16, <<https://twitter.com/johnbrennan/status/1018885971104985093>>

⁸⁶ Donald Trump tweet, 2017 01 11, <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/819164172781060096>

⁸⁷ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašai, 2019 01 30, <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1090608298343190528>>, <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1090609577006112769>>.

⁸⁸ White House, „Remarks by President Trump on the Killing of Qasem Soleimani“, Washington, DC, 2020 01 01, <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-killing-qasem-soleimani/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

Tokių pavienių atvejų galima rasti ir buvusių JAV prezidentų kadencijų metu. Richardas Nixonas nemėgo CŽA kaip „Lenglio klounų“,⁸⁹ ar „liberalų bastiono“, prezidento manymu, sabotuojančio jo užsienio politikos pasirinkimus.⁹⁰ Kartu su savo nacionalinio saugumo patarėju Henry Kissingeriu jis nepriimdavo informacijos, gaunamos *President Daily Brief* formate, prioritetą teikdami savo šaltiniams.⁹¹ Didžioji dalis šių nesutarimų buvo vidiniai ir visuomenės akis bei ausis pasiekė vėliau. Lyndono Johnsonso administracija vadinamosios pasitikėjimo krizės metu paaukojo santykį su žvalgyba vardan politinio išlikimo. Tačiau ir šis atvejis buvo orientuotas į visuomenei nematomus procesus - žvalgybos vertinimų pritaikymą prezidento naudai.⁹²

Atvejo tyrime atskaitos tašku pasirinktas įtraukimo į viešąjį diskursą mechanizmas, teigiant, kad ryškiausios žvalgybos politizavimo apraiškos vyksta viešai. Kiti mechanizmai taip pat susiję su viešumu: viešas žvalgybos atmetimas ir neigimas ir kritika; konfrontacija su žvalgybos tarnybų vadovais; institucijų tapimas viešais prezidento taikiniais keičiant jų vadovybę.

Žvalgybos įtraukimas į viešąjį diskursą – kompleksiškas procesas, atveriantis kelią tolesniam žvalgybos ir politikos santykių laužymui, vedančiam politizacijos link. Pavyzdžiui, Specialiojo tyrėjo Roberto Muellerio tyrimo atveju, D. Trumpas, naudodamas kietosios politizacijos taktikas, manipuliavo žvalgyba viešajame lygmenyje, taip įtraukdamas ir priversdamas dalyvauti visuomenę vertinant šio tyrimo, o kartu – ir visos JAV žvalgybos bendruomenės legitimumą.⁹³ Įtraukdamas žvalgybos institucijas į viešąjį diskursą, JAV prezidentas ne tik atveria tolimesnį kelią žvalgybos politizavimui, bet ir iš esmės keičia žvalgybos-politikos santykį, kuris iki šiol buvo palaikomas neviešai. Tokie normų keitimai ir veiksmai kvestionuoja žvalgybos institucijų reikalingumą.

2. 2. 2. Nepasitikėjimas institucijomis: informacijos atmetimas ir neigimas

Dėl žvalgybos ir politikos santykio specifikos prezidentai turi pilną teisę atmesti žvalgybos informaciją, kuri prieštarauja jų politiniams tikslams ir pasirinkimams. Pavyzdžiui, G. W. Bushas ilgą laiką žvalgybos pranešimams, įspėjantiems apie tikėtiną Al Qaeda išpuolį JAV teritorijoje

---

⁸⁹ Christopher R. Moran, Richard J. Aldrich, „Trump and the CIA. Borrowing From Nixon's Playbook“, *Foreign Affairs*, 2017 04 24. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/2017-04-24/trump-and-cia>> [Žiūrėta 2020 05 10].

⁹⁰ Rovner, *Fixing the Facts*, 28.

⁹¹ William Burr, „Did Nixon Even Read the CIA's Daily Briefs?“, *National Security Archive*, 2016 09 14, <<https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/intelligence/2016-09-14/did-nixon-even-read-cias-daily-briefs>> [Žiūrėta 2020 05 10].

⁹² Rovner, *Fixing the Facts*, 49-89.

⁹³ Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 13.

neteikė pakankamo dėmesio,⁹⁴ o Barackas Obama 2012 m. - kylančiai ISIS grėsmei.⁹⁵ Istoriskai, JAV žvalgyba prie iššūkių ir kintančių situacijų linkdavo prisitaikyti, rasdama būdus būti naudingai sprendimų priėmimo procesams.⁹⁶ Tačiau žvalgybos institucijos patiria žalą, kai jų vertinimai yra atmetami ir neigiami viešai, bei – prezidento D. Trumpo kadencijos metu – reguliariai (žr. 1 priedą).

1 priede pateikti JAV prezidento teiginiai viešojoje erdvėje, kuriuose žvalgybos vertinimai, informacija, veikla yra atmetama, institucijų motyvai kvestionuojami, o tarnybų vadovai kritikuojami. Pasisakymų chronologinės ribos – 2016 m. gruodžio 9 d. – 2019 m. gegužės 19 d., taigi, prezidento kadencijos ribos yra peržengiamos, tačiau tai indikuoja, jog priešprieša turi kiek gilesnes šaknis. Pažymėtina, kad šis priedas nėra tiksliai visų D. Trumpo teiginių apie JAV žvalgybą sanakaupa, bet pateiktų pasisakymų visuma patvirtina prielaidas apie reguliarią prezidento priešpriešą su JAV žvalgybos bendruomene.

Tiriant JAV prezidento ir šalies žvalgybos bendruomenės santykių būklę, ryškiausiai atveju šios kadencijos metu galima laikyti Specialiojo tyrėjo Roberto Muellerio tyrimą dėl galimo Rusijos kišimosi į 2016 m. JAV prezidento rinkimus. Tyrimo chronologinės ribos 2017 m. gegužės iki 2019 m. kovo. Dėl ribotos darbo apimties bus žvelgiama į kelis, šiame laikotarpyje ryškiausius pavyzdžius: 2017 m. sausio 6 d. (2 savaitės prieš D. Trumpo inauguraciją) viešai paskelbtą jungtinį JAV žvalgybos bendruomenės vertinimą dėl Rusijos kišimosi 2016 m.⁹⁷ ir 2018 m. liepos 16 d. JAV ir Rusijos prezidentų susitikimą Helsinkyje. D. Trumpo ir V. Putino susitikimas Helsinkyje bei jo kontekstas gerokai pakurstė prezidento ir žvalgybos bendruomenės santykius. 3 dienos iki susitikimo, 2018 m. liepos 13 d., Specialusis tyrėjas R. Muelleris paskelbė kaltinimą 12 Rusijos karinės žvalgybos pareigūnų įsilaužimu į Demokratų partijos kompiuterius ir partijos kandidatės elektroninio pašto sistemas.⁹⁸ Liepos 16 d. Helsinkyje, D. Trumpas Rusijos prezidento – ir viso pasaulio akivaizdoje – kvestionavo savo vadovaujamos šalies žvalgybą, jos patikimumą ir

---

⁹⁴ Gus Lubin, „Bush Received More Warnings About 9/11 Than We Realized“, Business Insider, 2012 09 11. <<https://www.businessinsider.com/new-report-shows-how-many-warnings-about-bin-laden-were-ignored-by-the-bush-white-house-2012-9>> [Žiūrėta 2020 05 10].

⁹⁵ Marc A. Thiessen, „Defense Intelligence Agency warned Obama about ISIS in 2012“, The American Enterprise Institute, 2015 11 20. <<https://www.aei.org/foreign-and-defense-policy/intelligence/defense-intelligence-agency-warned-obama-about-isis-in-2012/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

⁹⁶ David Priess, *The President's Book of Secrets: The Untold Story of Intelligence Briefings to America's Presidents*. New York: Public Affairs, 2016, 59–84; Russell Jack Smith, *The Unknown CIA: My three decades with the Agency*. Washington, DC: Pergamon-Brassey's, 1989, 235–253, cituota iš Gentry, *A New Form of Politicization?*, 657.

⁹⁷ JAV Nacionalinės žvalgybos direktoriaus biuro autorizuotas šalies žvalgybos bendruomenės jungtinis vertinimas. „Assessing Russian Activities and Intentions in Recent US Elections“, Washington, DC, 2017 01 06. <https://www.dni.gov/files/documents/ICA_2017_01.pdf> [Žiūrėta 2020 05 10].

⁹⁸ The United States Department of Justice, „Grand Jury Indicts 12 Russian Intelligence Officers for Hacking Offenses Related to the 2016 Election“, Washington, DC, 2018 07 13. <<https://www.justice.gov/opa/pr/grand-jury-indicts-12-russian-intelligence-officers-hacking-offenses-related-2016-election>> [Žiūrėta 2020 05 10].

pajėgumus.⁹⁹ Tą pačią dieną D. Trumpas gali pranešti, kad pokalbio su V. Putinu metu jis buvo patikintas, kad Rusija į rinkimus nesikišo,¹⁰⁰ po 5 valandų pabrėždamas, jog prezidentas tiki JAV žvalgybos institucijomis.¹⁰¹ Dar daugiau, tokius tarpusavyje prieštaraujančius teiginius D. Trumpas gali išsakyti toje pačioje spaudos konferencijoje.¹⁰²

J. Rovnerio teigimu, D. Trumpo pagyros žvalgybai nukovus ISIS lyderį Abu Bakr al-Baghdadi ir Islamo revoliucinės gvardijos Quds pajėgų vado Qasemą Soleimani, rodo, kad labiau nei ilgalaikius vertinimus, tikėtinas užsienio politikos problemas ir blogiausius scenarijus (klasikiniai strateginės žvalgybos veiklos rezultatai), D. Trumpas vertina taktinę žvalgybą, kuri yra surinkta mūšio lauke ar agentūrinės žvalgybos metu, t. y., Holivudo įvaizdžiams artimesnė žvalgyba.¹⁰³

Naujaisi pavyzdžiai patvirtina teiginį, kad JAV prezidentas ir toliau, jau ketvirtais savo kadencijos metais, gali būti linkęs atmesti strateginės žvalgybos vertinimus. 2020 m. sausio ir vasario JAV žvalgybos ataskaitos iškėlė susirūpinimus apie galimą viruso COVID-19 ir pandemijos grėsmę JAV. „*The Washington Post*“ šaltinio teigimu, D. Trumpas į šiuos įspėjimus apie potencialią grėsmę amerikiečiams reagavo nuvertindamas jos svarbą.¹⁰⁴ Šiuo metu JAV yra labiausiai viruso plitimo paveikta šalis pasaulyje ir 2020 m. gegužės 22 d. duomenimis, JAV nuo viruso jau mirė 95 000 žmonių.¹⁰⁵

D. Trumpas nuolat, visos kadencijos metu atsisako priimti kai kuriuos žvalgybos bendruomenės ir atskirų institucijų vertinimus. Tokie vertinimai yra ilgalaikio analitinio proceso, taigi, žvalgybinės veiklos galutinis rezultatas. JAV prezidentas, tai neigdamas, mažina žvalgybos veiklos svarbą, pirmenybę teikdamas prieštaraujantiems faktams ir vertinimams. Žvalgybos informacijos atmetimas ir neigimas institucijoms ir žvalgybos-politikos santykiui yra sukelia eilę

---

⁹⁹ White House, „Remarks by President Trump and President Putin of the Russian Federation in Joint Press Conference“, Washington, DC, 2018 07 16 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-putin-russian-federation-joint-press-conference/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰⁰ White House, „Remarks by President Trump in Press Gaggle Aboard Air Force One en route Hanoi, Vietnam“, Washington, DC, 2017 11 11. <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-press-gaggle-aboard-air-force-one-en-route-hanoi-vietnam/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰¹ White House, „Remarks by President Trump and President Quang of Vietnam in Joint Press Conference | Hanoi, Vietnam“, Washington, DC, 2017 11 11 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-quang-vietnam-joint-press-conference-hanoi-vietnam/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰² White House, „Remarks by President Trump and President Putin of the Russian Federation in Joint Press Conference“, Washington, DC, 2018 07 16. <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-putin-russian-federation-joint-press-conference/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰³ Joshua Rovner, „Does Trump Care About the Director of National Intelligence?“, Lawfare Blog, 2020 02 23. <<https://www.lawfareblog.com/does-trump-care-about-director-national-intelligence>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰⁴ Shane Harris, Greg Miller, Josh Dawsey, Ellen Nakashima, „U.S. intelligence reports from January and February warned about a likely pandemic“, The Washington Post, 2020 03 21. <https://www.washingtonpost.com/national-security/us-intelligence-reports-from-january-and-february-warned-about-a-likely-pandemic/2020/03/20/299d8cda-6ad5-11ea-b5f1-a5a804158597_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰⁵ Johns Hopkins University, COVID-19 Dashboard, Center for Systems Science and Engineering. <<https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>> [Žiūrėta 2020 05 22].

problemų: 1) jis pamina ir sugriauna specifinę ir būtiną šio santykio sąlygą – pasitikėjimą; 2) reguliariai atmetant žvalgybos vertinimus, visuomenei siunčiama dviprasmiška žinutė apie žvalgybos reikalingumą; 3) į žvalgybos patikimumo vertinimus įtraukiama visuomenė ir medijos; 4) sukuriama situacija, kai reguliariai atmetant žvalgybos vertinimus, racionalizuojamas išankstinis nusistatymas toliau gaunami žvalgybos informacijai; 5) dėl to nukenčia ir visas užsienio politikos darbotvarkės planavimas – iš esmės sutrinka strateginės žvalgybos vertinimais grįsti sprendimų priėmimo procesai.

2. 2. 3. Politinė tarnybų vadovų kaita

JAV prezidentas nominuoja ir dekretais skiria į pareigas ar atleidžia iš jų tūkstančius JAV valstybės tarnautojų. Dažnai po inauguracijos JAV prezidentai pakeičia svarbiausių institucijų vadovus į tuos, kuriais labiau pasitikti, kurie turi didesnę patirtį ar yra labiau tinkantys naujam šalies vadovui asmeninėmis/charakterio savybėmis. Naujų vadovų paskyrimas JAV žvalgybos bendruomenėje visada stebimas su ypatingu dėmesiu ir įtarumu. Iš jų tik FTB vadovams taikomas profesionalumo kriterijus ir kadencijų apribojimas. Nominuojant kandidatus į kitų žvalgybos institucijų vadovus, prezidentas pasirinkimo laisvės turi daugiau.

Tiriant paskyrimus į pareigas, bus žvelgiama tik į politinį krūvį pasirinkimuose turinčius atvejus. Tokie epizodai, kai, pavyzdžiui, CŽA vadove 2018 m. paskirta Gina Haspel – ilgametė CŽA veteranė, nuosekliai kilusi pareigose – šiame atvejo tyrime nebus įtraukiami. Tuo tarpu, politiniais atleidimais bus laikomi institucijų vadovų atleidimai iš pareigų, susiję su politinėmis kontroversijomis. D. Trumpo kadencijos metu inicijuotiems politizuotos vadovybės atvejams sudarytos 4 lentelė (politiniai paskyrimai) ir 5 lentelė (politiniai atleidimai). Į nuolatinę priešpriešą su žvalgybos bendruomene vis patenkantis prezidentas yra pasakęs: „niekas neturi didesnės pagarbos žvalgybai nei Donaldas Trumpas, tačiau jūs turite turėti teisingus vadovus“.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ Spaudos konferencija, „Donald Trump Holds 2nd Press Conference on Russia, Manafort“, 2017 08 10, 00:18:32 - 00:18:56. < <https://www.youtube.com/watch?v=yIOT6TBQIOU> > [Žiūrėta 2020 05 10].

4 lentelė. JAV žvalgybos institucijų vadovai, D. Trumpo kadencijos metu atleisti po kilusių politinių kontroversijų. Šaltinis sudarytas autoriaus

Atleisti prezidento D. Trumpo	
2017 03	Žvalgybos bendruomenės Generalinis inspektorius Charles McCullough
2017 05 09	FTB direktorius James Comey
2018 01 29	FTB direktoriaus pavaduotojas Andrew McCabe
2019 08 15	Nacionalinės žvalgybos direktorius Dan Coats
2020 02 20	Laikiniai einantis Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pareigas Joseph Maguire
2020 05 03	Žvalgybos bendruomenės Generalinis inspektorius Michael Atkinson
Baigė eiti pareigas/atleisti pasikeitus vadovybei	
2019 08 15	Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pagrindinė pavaduotoja Susan M. Gordon
2020 02 21	Laikiniai einantis Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pagrindinio pavaduotojo pareigas Andrew P. Hallman
2020 03 18	Nacionalinio Kontr-terorizmo centro direktoriaus pavaduotojas, laikiniai einantis centro direktoriaus pareigas Russell Travers
Kitos priežastys	
2020 03	Vyriausiasis advokatas Nacionalinės žvalgybos direktoriaus biuro vyriausiasis advokatas Jason Klitenic

4 lentelėje pateikti prezidento atleistų tarnybų vadovų atvejai gali būti vertinami kaip politiniai, nes dauguma jų paliko pareigas po viešų politinių kontroversijų; prezidento įsakymais, o ne savo noru. Pastebima, jog JAV žvalgybos tarnybų vadovų atleidimų atvejais kartojasi priešingų žvalgybos ir prezidento naratyvų/vertinimų susikirtimas. Pavyzdžiui, FTB direktorius J. Comey buvo atleistas po to, kai jo vadovaujama institucija tyrė D. Trumpo rinkiminės kampanijos ryšius su Rusija, Rusijos kišimasi į JAV prezidento rinkimus.¹⁰⁷ Pažymėtina, kad ir pats J. Comey išipainiojo į viešas ir vėliau paaiškėjusias kontroversijas dėl H. Clinton elektroninio pašto tyrimo,¹⁰⁸ taip pat - dėl neteisėto išlaptintos informacijos atskleidimo.¹⁰⁹

Nacionalinės žvalgybos direktorių J. Maguire D. Trumpas atleido 2020 m. vasarį. Jis tarnavo visos šalies žvalgybos vadovu tuo metu, kai į žvalgybos bendruomenę skriejo kaltinimai susimokius nuversti prezidentą D. Trumpą.¹¹⁰ Vadinamasis Ukrainos skandalas, atvedęs prezidentą prie apkaltos proceso, kilo dėl pranešėjo skundo apie galimą prezidento galių perteklinį naudojimą ir

¹⁰⁷ James Griffiths, „Trump says he considered 'this Russia thing' before firing FBI Director Comey“, CNN, 2017 05 12. <<https://edition.cnn.com/2017/05/12/politics/trump-comey-russia-thing/index.html>> [žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰⁸ Sabrina Siddiqui, Lauren Gambino, „DoJ report faults Comey on Clinton email inquiry but finds no political bias“, The Guardian, 2018 06 15. <<https://www.theguardian.com/us-news/2018/jun/14/comey-report-hillary-clinton-emails-doj-2016-election>> [žiūrėta 2020 05 10].

¹⁰⁹ Matt Zapotosky, „Comey violated FBI policy in handling of memos detailing interactions with Trump, inspector general finds“, The Washington Post, 2019 08 30. <https://www.washingtonpost.com/national-security/comey-violated-fbi-policy-in-handling-of-memos-detailing-interactions-with-trump-inspector-general-finds/2019/08/29/1bf04af4-ca68-11e9-be05-f76ac4ec618c_story.html> [žiūrėta 2020 05 10].

¹¹⁰ Jacob Knutson, „Without evidence, Stephen Miller claims whistleblower is a „deep-state operative““, Axios, 2019 09 29. <<https://www.axios.com/stephen-miller-ukraine-whistleblower-deep-state-f78e15bd-52c9-4b4f-bdd8-53d913929b08.html>> [žiūrėta 2020 05 10].

kitus procedūrinius pažeidimus.¹¹¹ Laikino Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pareigas pradėjęs eiti J. Maguire iš karto įsipainiojo į kontroversiškus procesus, laiku neperdavęs pranešėjo skundo JAV Kongresui,¹¹² vėliau – grasiinęs Baltiesiems rūmams apie atsistatydinimą, jei bus blokuojamas jo liudijimas Senate,¹¹³ į kurį kviestas pirmą kartą, neatvyko.¹¹⁴ Galiausiai, J. Maguire buvo D. Trumpo atleistas iš pareigų po to, kai viena jo pavaldinių, klausymu metu, JAV Atstovų rūmų Žvalgybos komitetą informavo apie galimas grėsmes 2020 m. prezidento rinkimuose. Kaip vieną jų, pareigūnė išskyrė galimą Rusijos kišimąsi, kurio metu bus siekiama palaikyti D. Trumpą prieš Demokratų kandidatą.¹¹⁵ Dėl Ukrainos skandalo atleistas ir kitas, aukštas pareigas žvalgybos bendruomenėje ėjęs pareigūnas – JAV žvalgybos bendruomenės Generalinis inspektorius M. Atkinsonas, vykdęs savo tiesiogines pareigas ir padėjęs pranešėjui pildyti skundą bei perdavęs jį J. Maguire.¹¹⁶

5 lentelė. *Politiniai paskyrimai D. Trumpo kadencijos metu.* Šaltinis sudarytas autoriaus

Prezidento nominuoti/svarstyti nominuoti kandidatai	
2019 07 28	Nacionalinės žvalgybos direktorius John Ratcliffe
2020 02 21	Nacionalinės žvalgybos direktorius Doug Collins
2020 02 28	Nacionalinės žvalgybos direktorius John Ratcliffe
Prezidento nominuoti, Senato patvirtinti ir paskirti	
2016 11 18	CŽA direktorius Mike Pompeo
2017 01 05	Nacionalinės žvalgybos direktorius Dan Coats
2020 02 20	Laikiniai einantis Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pareigas Richard Grenell

5 lentelėje pateikti politiniai D. Trumpo paskyrimai ir kandidatų nominacijos į žvalgybos tarnybų vadovų pareigas. Politiniais paskyrimais šiame darbe laikomos kandidatų, kurie neturi darbo patirties teisėsaugos, žvalgybos ir nacionalinio saugumo institucijose, nominacijos. Nors

¹¹¹ Andrew Prokop, „Read: the whistleblower complaint about Trump and Ukraine“, Vox, 2019 09 26. <<https://www.vox.com/2019/9/26/20884022/whistleblower-complaint-trump-ukraine-read>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹¹² Kyle Cheney, „Schiff accuses top intel official of illegally withholding 'urgent' whistleblower complaint“, Politico, 2019 09 13. <<https://www.politico.com/story/2019/09/13/schiff-maguire-intelligence-1496135>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹¹³ Greg Miller, Shane Harris, Karoun Demirjian, „Acting director of national intelligence threatened to resign if he couldn't speak freely before Congress on whistleblower complaint“, The Washington Post, 2019 09 25. <https://www.washingtonpost.com/national-security/acting-director-of-national-intelligence-threatened-to-resign-if-he-couldnt-speak-freely-before-congress/2019/09/25/b1deb71e-dfbf-11e9-be96-6adb81821e90_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹¹⁴ Julian E. Barnes, Nicholas Fandos, „Acting Intelligence Chief Refuses to Testify, Prompting Standoff With Congress“, New York Times, 2019 09 17. <<https://www.nytimes.com/2019/09/17/us/politics/dni-whistleblower-complaint.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹¹⁵ Dustin Volz, „Trump Berated Intelligence Chief Over Report Russia Wants Him Re-Elected“, Wall Street Journal, 2020 02 21. <<https://www.wsj.com/articles/trump-berated-intelligence-chief-over-report-russia-wants-him-re-elected-11582243738>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹¹⁶ Kyle Cheney, „Atkinson: Trump fired me because I handled whistleblower complaint properly“, Politico, 2020 04 05. <<https://www.politico.com/news/2020/04/05/atkinson-trump-fired-whistleblower-complaint-167371>> [Žiūrėta 2020 05 22].

buvęs CŽA direktorius, dabar JAV Valstybės sekretorius M. Pompeo, yra laikomas stipriausiu ir aršiausiu D. Trumpo politinių sąjungininkų, jo paskyrimą vertinant patirties kriterijumi, susiduriama su keblumais. M. Pompeo buvo geriausias savo laidoje JAV West Pointo karo akademijoje 1986 m., vadovavo tankų būriui, vėliau baigė Harvardo Teisės mokyklą. Išrinktas į JAV atstovų rūmus, jis dalyvavo Žvalgybos pakomitečio CŽA reikalams veikloje bei Bengazio teroristų ataką tyrusiame komitete.¹¹⁷ Buvęs Nacionalinės žvalgybos direktorius D. Coats taip pat dalinai neatitiko profesionalizmo kriterijaus – Respublikonų partijos narys, JAV senatorius, JAV Senato Žvalgybos komiteto narys, JAV ambasadorius Vokietijoje, Atstovų rūmų narys.

M. Pompeo, jau tapusio CŽA vadovu, veiksmai vertintini kaip vienas iš politinio paskyrimo įtakos, suponuojančių galimą žvalgybos politizaciją, pavyzdžių. 2017 m. sausio 6 d. paskelbtas jungtinis JAV žvalgybos bendruomenės vertinimas.¹¹⁸ Jame akcentuotas Rusijos kišimasis į 2016 m. JAV prezidento rinkimus, tačiau CŽA vadovas M. Pompeo nuo tokio vertinimo dažniausiai susilaikydavo.¹¹⁹ Taip pat, skirtingai nuo visos žvalgybos bendruomenės, advokatavo D. Trumpo versijai apie programišiaus, o ne Rusijos vykdytą įsilaužimą į JAV Demokratų Nacionalinio komiteto serverius.¹²⁰ Pompeo vadovaujant CŽA, jis CŽA Kontržvalgybos misijų centrą, kuris suvaidino didelį vaidmenį nustatant Rusijos kišimasi, padarė tiesiogiai pavaldžiu institucijos vadovui.¹²¹

Riba tarp įprasto žvalgybos darbo ir politizacijos dažnu atveju yra labai plona. Tai reiškia, jog ir politizuota vadovybė nebūtinai visada manipuliuoja institucijomis. D. Trumpo kadencijos metu iš žvalgybos bendruomenės į medijas patenka nemažas kiekis neviešos informacijos (plačiau 2. 3. 3. poskyryje), todėl net ir politizuoti vadovai gali būti atsargūs duodami nurodymus institucijų viduje. Tai netrukdo viešojoje erdvėje advokatauti prezidento naratyvams, kurie nesutampa su žvalgybos bendruomenės vertinimais. Pavyzdžiui, su „*New York Times*“ anonimiškai bendravę žvalgybos pareigūnai teigė, kad jiems darbe neteko susidurti su M. Pompeo politinėmis nuostatomis ir tai jų darbui niekaip neatsiliepė.¹²²

---

¹¹⁷ White House, „Mike Pompeo, Secretary of State“, Washington, DC. <<https://www.whitehouse.gov/people/mike-pompeo/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹¹⁸ JAV Nacionalinės žvalgybos direktoriaus biuro autorizuotas šalies žvalgybos bendruomenės jungtinis vertinimas. „Assessing Russian Activities and Intentions in Recent US Elections“, Washington, DC, 2017 01 06. <https://www.dni.gov/files/documents/ICA_2017_01.pdf> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹¹⁹ Alex Ward, „Trump’s CIA director is distorting intelligence to help his boss“, Vox, 2017 11 09. <<https://www.vox.com/world/2017/11/9/16620648/pompeo-cia-trump-russia>>

¹²⁰ Duncan Campbell, James Risen, „CIA director met advocate of disputed DNC hack theory - at Trump's request“, The Intercept, 2017 11 07. <<https://theintercept.com/2017/11/07/dnc-hack-trump-cia-director-william-binney-nsa/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹²¹ Greg Miller, „At CIA, a watchful eye on Mike Pompeo, the president’s ardent ally“, The Washington Post, 2017 08 24. <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/at-cia-a-watchful-eye-on-mike-pompeo-the-presidents-ardent-ally/2017/08/24/18c1d716-7ed0-11e7-9d08-b79f191668ed_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹²² Matthew Rosenberg, „Trump Likes When C.I.A. Chief Gets Political, but Officers Are Wary“, New York Times, 2017 08 07. <<https://www.nytimes.com/2017/08/07/us/politics/mike-pompeo-cia.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].

Vertinant D. Trampo idealių žvalgybos-politikos santykių viziją, ryškiausiais politizuotos vadovybės ir manipuliacijų, vykdomų paskyrimais, pavyzdžiais tampa Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pareigos. Jos skirtos prižiūrėti ir atstovauti visą JAV žvalgybos bendruomenę – 17 organizacijų. Prezidento nominacijos į pareigas atskleidžia jo požiūrį, kad šioms pareigoms profesionalizmo kriterijus nėra svarbus, svarbesne savybe laikytinas politinis lojalumas. Du kartus – 2019 m. liepą ir 2020 m. vasarį į pareigas nominuotas JAV Kongreso narys J. Ratcliffe - teisininkas, George W. Busho paskirtas Anti-terorizmo ir nacionalinio saugumo vadovu Rytinei Teksaso apygardai.¹²³ Nors rinkiminės kampanijos metu J. Ratcliffe teigė asmeniškai siuntęs teroristus į kalėjimą, tokių įrodymų nebuvo rasta.¹²⁴ JAV Kongrese jis užėmė įvairias pareigas, tarp jų – ir *Homeland Security*, Žvalgybos komiteto nario.¹²⁵ Viešojoje erdvėje J. Ratcliffe garsėja kaip aršus prezidento sąjungininkas, gynęs jį apkaltos metu,¹²⁶ viešai kritikavęs FTB,¹²⁷ Muellerio tyrimą,¹²⁸ socialiniuose tinkluose mėgstantis konspiracijos teorijas.¹²⁹ Taigi, J. Ratcliffe dar iki nominacijos savo veiksmais politizavo žvalgybą (šiuo atveju, FTB). 2020 m gegužės 21 d. J. Ratcliffe, JAV Senate 49 balsais prieš 44, buvo patvirtintas naujuoju Nacionalinės žvalgybos direktoriumi.¹³⁰

2020 m. vasario 20 d. atleidus iš pareigų J. Maguire, laikinai eiti Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pareigas paskirtas R. Grenellas. JAV ambasadorius Vokietijoje, specialusis prezidento pasiuntinys Serbijos ir Kosovo taikos derybų misijoje, neturintis patirties žvalgyboje ir teisėsaugoje, R. Grenellas yra dar vienas aršus prezidento Trampo rėmėjas, jau pirmomis ambasadoriaus Vokietijoje valandomis patekęs į politines kontroversijas dėl netaktiškų ir su diplomato pareigomis prasilenkiančių pasisakymų.¹³¹ Grupė įtakingų Vokietijos politikų tuomet prašė R. Grenello

---

¹²³ United States House of Representatives, „US Congressman John Ratcliffe“. <<https://ratcliffe.house.gov/about/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹²⁴ Alex Marquardt, Evan Perez, „Trump's spy chief pick claims he put terrorists in prison. His office didn't name any“, CNN, 2019 07 30, <https://edition.cnn.com/2019/07/30/politics/ratcliffe-terrorism-claims/index.html>

¹²⁵ US Congressman John Ratcliffe, Washington, DC. <<https://ratcliffe.house.gov/about/>> [Žiūrėta 2020 05 15].

¹²⁶ Ryan Goodman, Danielle Schulkin, „Ratcliffe's Radical Positions During the Impeachment Proceedings“, Just Security, 2020 09 05. <<https://www.justsecurity.org/70013/ratcliffes-radical-positions-during-the-impeachment-proceedings/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹²⁷ Jeremy Herb, „Ratcliffe questioned intelligence community's role in Russia investigation“, CNN, 2019 07 31. <<https://edition.cnn.com/2019/07/31/politics/ratcliffe-investigating-fbi-doj/index.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹²⁸ Kevin Breuninger, „Trump nominee for intelligence chief John Ratcliffe accused Mueller of violating 'sacred traditions' in Russia probe conclusions“, CNBC, 2019 07 28. <<https://www.cnbc.com/2019/07/28/trump-nominee-for-intel-chief-attacked-mueller-on-exoneration.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹²⁹ Frank Figliuzzi, „John Ratcliffe, Trump's DNI nominee, follows QAnon Twitter. That's disqualifying“, NBC News, 2020 06 06. <<https://www.nbcnews.com/think/opinion/john-ratcliffe-trump-s-dni-nominee-follows-qanon-twitter-s-ncna1200726>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹³⁰ United States Senate, „Roll Call Vote 116th Congress - 2nd Session. Question: On the Nomination (Confirmation: John L. Ratcliffe, of Texas, to be Director of National Intelligence), Washington, DC. <https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=116&session=2&vote=00101#top> [Žiūrėta 2020 05 22].

¹³¹ Antonia Blumberg, „New U.S. Ambassador To Germany Offends Hosts Just Hours Into His First Day“, The Huffington Post, 2019 09 05. <https://www.huffpost.com/entry/new-us-ambassador-to-germany-offends-hosts-just-hours-into-his-first-day_n_5af337d2e4b0859d11cfd5f> [Žiūrėta 2020 05 10].

išsiuntimo.¹³² 2020 m. balandį Kosovo premjeras apkaltino jį politiniu spaudimu ir politinės krizės sukėlimu.¹³³ Dabartinė situacija, kai laikinasis Nacionalinės žvalgybos direktorius tuo pačiu metu yra ambasadorius Vokietijoje, ir specialusis pasiuntinys, tiesiogiai dalyvaujantis implementuojant JAV administracijos vykdomą politiką, JAV žvalgybos bendruomenei yra nestandartinė ir dviprasmiška.

Šie epizodai - pavyzdys, koks kompleksiškas reiškinys yra žvalgybos politizacija: prezidentas nesutinka su žvalgybos vertinimas, juos atmeta → žvalgybos tarnybos yra įtraukiamos į viešąjį diskursą → jų vadovai viešojoje erdvėje toliau išsako savo tarnybų/asmeninius vertinimus/veikia pagal savo vadovaujamų institucijų normas → jų teiginiai viešojoje erdvėje toliau kertasi su prezidento naratyvu → vadovai yra atleidžiami/pakeičiami kitais.

Vertinant tokių prezidento veiksmų pasėkmes, galima išskirti šias implikacijas 1) veiksmai gali sukurti imperatyvą ateičiai, kai žvalgybos tarnybų vadovai ir jų darbuotojai supranta, jog „kalbėti tiesą valdžiai“ yra mažiau naudinga nei būti lojaliu/prisitaikyti karjeros labui; 2) skatina JAV žvalgybos bendruomenės atskirų institucijų konkurenciją, nes jų vadovai dėl gerų santykių su prezidentu, vertinimus gali koreguoti, atsižvelgdami į ateities perspektyvas; 3) JAV žvalgybos bendruomenė, kaip jungtinis grėsmių vertinimo centras, gali nebeteikti prasmės, kai politizuoti tarnybų vadovai teiks priešingus visai bendruomenei, bet tinkančius prezidentui vertinimus.

D. Trumpo vykdomas reguliarus žvalgybos politizavimas kelia rimtas problemas JAV nacionaliniam saugumui ir šalies sąjungininkėms bei visai tarptautinei arenai. Šalies žvalgybos bendruomenė nuo Šaltojo karo laikų garsėjo kaip viena iš geriausių techninius ir analitinius pajėgumus turinčių valstybės įrankių. JAV žvalgybos institucijos ne kartą skaudžiai klydo, jomis buvo manipuluojama, tačiau daugybę kartu jos įrodė, kad yra naudingos ir kartais – nepakeičiamos. Tęsiantis tokiai situacijai, prezidentas nejučia stumia save į padėtį (jei bus išrinktas ir 2020 m.), kai pasitikėti šalies žvalgyba taps iš esmės nebeįmanoma. Kita vertus, jau dabar galima teigti, kad D. Trumpas sėkmingai tęsia politizuotos vadovybės idėją. Jei tokie veiksmai tęsis, prezidentas bus artimas žvalgybos institucijoms, tačiau tada, tikėtina, joms grės tiesioginė politizacija ir intervencija į analitikos procesus.

---

¹³² Alexander Pearson, „US ambassador Richard Grenell should 'reconsider role' after Europe comments: German lawmaker“, Deutsche Welle, 2018 06 06. <<https://www.dw.com/en/us-ambassador-richard-grenell-should-reconsider-role-after-europe-comments-german-lawmaker/a-44089702>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹³³ Shaun Walker, „Kosovan acting PM accuses Trump envoy of meddling“, The Guardian, 2020 04 20. <<https://www.theguardian.com/world/2020/apr/20/kosovan-acting-pm-accuses-trump-envoy-of-meddling>> [Žiūrėta 2020 05 10].

2. 3. Kaip JAV žvalgybos bendruomenė politizuoja žvalgybos ir politikos santykį?

2. 3. 1. Įsitraukimas į viešąjį diskursą

JAV prezidento ir žvalgybos bendruomenės priešpriešoje dažnai mėgstama ieškoti, kas pirmiau ją paskatino: buvęs Nacionalinės žvalgybos direktorius J. Clapperis teigia, jog tai – D. Trumpas,¹³⁴ tačiau CŽA direktoriaus pareigas ėjęs M. Haydenas tokį teiginį kvestionuoja.¹³⁵ Vertas paminėjimo yra dar 2016 m. rugpjūčio 5 d. M. Morello straipsnis pavadinimu „*Aš vadovavau CŽA. Dabar remiu Hillary Clinton*“.¹³⁶ M. Morellas – CŽA veteranas (33 metai tarnyboje CŽA), G. W. Busho *brieferis*, du kartus paskirtas laikinai vadovauti institucijai. Straipsnis pasirodė kelios savaitės po to, kad D. Trumpas laimėjo Respublikonų partijos nominaciją. Daugiausiai kritikos šis patyręs pareigūnas susilaukė ne dėl to, kad išreiškė paramą kandidatėi, bet todėl, kad straipsnyje neatsiribojo nuo buvusių pareigū, o atvirksčiai – sąmoningai jas iškėlė kritikuodamas kitą kandidatą.

JAV žvalgybos bendruomenėje ilgą laiką buvo susiklosčiusi praktika ir tam tikra identiteto dalis, kurios paslapčių mokomi nauji žvalgybos pareigūnai – aukšta moralė ir etika, politinių pažiūrų palikimas namuose. Istoriskai, žvalgybos institucijų vadovai buvo linkę patylėti, kai juos kritikuoja politinė vadovybė; suprasti, kad kartais klysta ir patys žvalgai, kad su prezidentais jie dirba nelygiaverčiame santykiyje. Jų darbo esmė – padėti sprendimų priėmėjams susigaudyti painiame pasaulyje, o kartais – tapti ir atpirkimo ožiais.¹³⁷ Buvęs CŽA direktorius M. Haydenas taip nemano ir reaguodamas į prezidento suliginimą CNN su melagingomis naujienomis, parašė, jog „jeigu tai yra tai, kas mes esame ir kuo mes tampame, aš sugaišau 40 savo gyvenimo metų“,¹³⁸ referuodamas į savo tarnybos trukmę.

Šiame kontekste iliustratyvus Šaltojo karo pradžios pavyzdys: 1953-1961 m. Centrinės žvalgybos direktorius (CŽA direktoriaus pareigų atitinkmuo) A. Dullesas buvo atleistas J. F. Kennedžio vadinamojo Kiaulių įlankos skandalo metu, o pasitikėjimas CŽA visuomenėje buvo kritęs. Tačiau 1963 m. savo knygoje A. Dullesas laikėsi įsitikinimo, kad santykis tarp prezidento ir žvalgybos vadovo turi išlikti „itin privatus“.¹³⁹

---

¹³⁴ James R. Clapper ir Trey Brown, *Facts and Fears: Hard Truths from a Life in Intelligence*. New York: Viking, 2018, 371.

¹³⁵ Michael V. Hayden, *The Assault on Intelligence: American National Security in an Age of Lies*. New York: Penguin, 2018, 77.

¹³⁶ Michael J. Morell, „I Ran the C.I.A. Now I’m Endorsing Hillary Clinton“, *New York Times*, 2016 08 05. <<https://www.nytimes.com/2016/08/05/opinion/campaign-stops/i-ran-the-cia-now-im-endorsing-hillary-clinton.html>> [Žiūrėta 2020 05 11].

¹³⁷ Gentry, *A New Form of Politicization?*, 654.

¹³⁸ Michael Hayden (@GenMhayden) Twitter įrašas, 2017 11 26. <<https://twitter.com/GenMhayden/status/934640869562515457>> [Žiūrėta 2020 05 12].

¹³⁹ Rhodri Jeffreys-Jones, *Cloak and Dollar: A History of American Secret Intelligence*. New Haven: Yale University Press, 2002, 184.

Dar jokio kito JAV prezidento rinkiminės kampanijos ir kadencijos metu viešojoje erdvėje nekomentavo tiek buvusių šalies žvalgybos tarnybų vadovų. Buvęs CŽA vadovas J. Brennanas, 2017 m. liepą, praėjus tik 6 mėnesiams po pasitraukimo iš pareigų, prakalbo apie pareigą vadovaujančias pareigas užimantiems asmenims atsisakyti vykdyti D. Trumpo administracijos nurodymus, o Kongreso nariams pasipriešinti, jei prezidentas atleistų R. Muellerį.¹⁴⁰ Buvęs Respublikonas ir D. Trumpo atleistas FTB direktorius J. Comey 2018 m. liepą paragino visus amerikiečius, kurie tiki JAV vertybėmis, rudenį vyksiančiuose kadencijos vidurio rinkimuose balsuoti už Demokratų partijos narius.¹⁴¹

Dar daugiau, dažniausiai viešojoje erdvėje komentuojantys buvę žvalgybos institucijų vadovai per beveik ketverius D. Trumpo kadencijos metus, daug dėmesio refleksijoms apie savo vaidmenį neskyrė, nors akademikai ir žvalgybos praktikai ne kartą išreiškė susirūpinimą tokiu intensyviu buvusių vadovų įsitraukimų į politiką ir vieša priešprieša su JAV prezidentu.¹⁴² Iš jų išskiskyrė M. Morellas, kuriam dažnai tenka ir priešpriešos pradininko etiketė. 2017 m. gruodį, interviu „*Politico*“ jis permastė pasėkmes, kurias galėjo padaryti žvalgybos bendruomenės įsitraukimas į politiką, ir pabandė į situaciją pažvelgti iš JAV prezidento perspektyvos.¹⁴³

Buvę žvalgybos tarnybų vadovai, įsitraukdami į viešus politinius debatus, sukuria imperatyvą prezidentui ir visuomenei kvestionuoti jų ir jų atstovautų institucijų motyvais. Toks veiksmas yra pavojingas asmenims, kurie yra tapatinami su šalies žvalgybos bendruomene, turi dideles auditorijas ir visuomenės pasitikėjimą dėl anksčiau užimtų pareigų. Tradicines normas laužantis yra ir reguliarus buvusių vadovų pasirodymas televizijos laidose, kai vienoje studijoje esantys net keli buvę pareigūnai kritikuoja prezidento veiksmus. Siekiant apsiginti ir apginti institucijas, sukuriamas priešingas efektas ir paskatinamos sąmokslų teorijos apie bendrą institucijų susimokimą prieš D. Trumpą. Kaip ir prezidento politizavimo mechanizmų atveju, įsitraukimas į viešus debatus yra pirmas žingsnis link kitų politizavimo mechanizmų.

---

¹⁴⁰ David Rohde, „Angry former spy chiefs, anxiety, and sicord over Trump ar a security forum“, *New Yorker*, 2017 07 22. <<https://www.newyorker.com/news/news-desk/angry-former-spy-chiefs-anxiety-and-discord-at-a-security-forum-over-trump>> [Žiūrėta 2020 05 11].

¹⁴¹ James Comey (@Comey) Twitter įrašas, 2018 07 18. <<https://twitter.com/Comey/status/1019398962019819520>> [Žiūrėta 2020 05 11].

¹⁴² Jack Goldsmith, „The Dangers in the Trump-Brennan Confrontation“, *Lawfare Blog*, 2018 08 20. <<https://www.lawfareblog.com/dangers-trump-brennan-confrontation>> [Žiūrėta 2020 05 16].

¹⁴³ Susan B. Glasser, „Ex-Spy Chief: Russia’s Election Hacking Was An ‘Intelligence Failure’“, *Politico*, 2017 12 11. <<https://www.politico.com/magazine/story/2017/12/11/the-full-transcript-michael-morell-216061>> [Žiūrėta 2020 05 16].

2. 3. 2. Politinio neutralumo sąlygos nesilaikymas

Pateikti pavyzdžiai rodo ne tik buvusių žvalgybos tarnybų vadovų įsitraukimą į politiką. Gentry'io teigimu, per kritiką atskleisdami savo politines pažiūras, šie asmenys suponuoja prielaidas apie jų vadovavimo laikotarpiu galėjusias vyrauti institucines normas, kultūras ir praktikas.¹⁴⁴ M. Morellas 2017 m. gruodį pripažino, kad 2016 m. rugpjūtį jis, o vėliau ir kiti buvę žvalgybos tarnybų vadovai „*tapo politiškais*“.¹⁴⁵ Dar 2016 m. kovą buvęs CŽA vadovas M. Haydenas viešame interviu „*Politico*“ svarstė, kuris iš kandidatų – H. Clinton ar D. Trumpas yra didesnė grėsmė nacionaliniam saugumui, pasirinkdamas D. Trumpą.¹⁴⁶

Buvęs Nacionalinės žvalgybos direktorius J. Clapperis baigė savo 5 dešimtmečius trukusią karjerą žvalgybos bendruomenėje 2017 m., o 2018 m. gegužę pasirodė jo memurų knyga „*Facts and Fears: Hard Truths from a Life in Intelligence*“.¹⁴⁷ Memuaruose gausu nuorodų, rodančių, kad juos parašyti J. Clapperį motyvavo 2016 m. prezidento rinkimų rezultatai, D. Trumpo politinės pažiūros ir kritika žvalgybai.¹⁴⁸ Tokia intencija parašyta ir antroji M. Haydeno knyga „*The Assault of Intelligence: American National Security in an Age of Lies*“.¹⁴⁹ Buvę Centrinės žvalgybos direktoriai G. Tenetas, žvalgybos politizavimu kaltintas R. Gatesas, B. Obamos laikų CŽA direktorius L. Panetta taip pat yra išleidę memuarus, tačiau jie skiriasi nuo D. Trumpo kadencijos laikotarpiu pasirodžiusių M. Haydeno ir J. Clapperio knygų, kurios yra įkrautos politiškai ir emociškai. M. Haydeno veikla jau nuo 2012 m. gali būti vertinama kaip politinė: jis buvo Respublikonų partijos kandidato M. Romney užsienio politikos patarėju prezidento rinkimų kampanijos metu.¹⁵⁰ Taip pat, 2015 m. patarinėjo kitam partijos nariui J. Bushui,¹⁵¹ tais pačiais metais viešai išreiškdamas politinę paramą Ohajaus valstijos gubernatoriui.¹⁵²

¹⁴⁴ Gentry, *A New Form of Politicization?*, 668.

¹⁴⁵ Susan B. Glasser, „Ex-Spy Chief: Russia’s Election Hacking Was An ‘Intelligence Failure’“, *Politico*, 2017 12 11. <<https://www.politico.com/magazine/story/2017/12/11/the-full-transcript-michael-morell-216061>> [Žiūrėta 2020 05 12].

¹⁴⁶ Glenn Thrush, „Former CIA chief Hayden: Clinton better prepared than ‘incoherent’ Trump“, *Politico*, 2016 03 28. <<https://www.politico.com/story/2016/03/off-message-michael-hayden-hillary-clinton-2016-221276>> [Žiūrėta 2020 05 16].

¹⁴⁷ Clapper, *Facts and Fears*.

¹⁴⁸ Ten pat, 398.

¹⁴⁹ Hayden, *The Assault on Intelligence*.

¹⁵⁰ Theo Emery, „Romney builds foreign policy team“, *The Boston Globe*, 2011 10 07. <<https://www.bostonglobe.com/news/nation/2011/10/06/romney-assembles-campaign-foreign-policy-team/YR8BpTk39zwhQykiwisDK/story.html>> [Žiūrėta 2020 05 16].

¹⁵¹ Al Kamen, „Bush’s new foreign policy team gives a cold shoulder to old pals“, *The Washington Post*, 2015 02 18. <<https://www.washingtonpost.com/blogs/in-the-loop/wp/2015/02/18/bushs-new-foreign-policy-team-gives-a-cold-shoulder-to-old-pals/>> [Žiūrėta 2020 05 16].

¹⁵² Nick Gass, „Former CIA director backs Kasich“, *Politico*, 2016 04 06. <<https://www.politico.com/blogs/2016-gop-primary-live-updates-and-results/2016/04/michael-hayden-cia-endorses-john-kasich-221629>> [Žiūrėta 2020 05 12].

J. Clapperis savo knygoje prasitarė, jog dar 2016 m. nemažai sutiktų žvalgybos bendruomenės profesionalų jam yra sakę, jog baiminasi D. Trumpo pergalės.¹⁵³ Nors prezidento ir buvusių žvalgybos vadovų priešprieša neretai tampa asmeniškumų išraiška,¹⁵⁴ buvę vadovai apeliuoja ir į prezidento politinius pasirinkimus, vadindami juos gėdingais, siūlydami prezidento politinį lozungą pakeisti į „padarykime Rusiją didžia“.¹⁵⁵ Verta paminėjimo yra ir J. Brennano, tuomet dar einančio pareigas CŽA direktoriaus rekomendacija jau išrinktam JAV prezidentui D. Trumpui ir jo administracijai neištoti iš Irano branduolinio susitarimo. Tokį veiksma J. Brennanas prilygino „didžiausiai kvailystei“.¹⁵⁶

Apolitiškumo sąlygos nesilaikymas pamina ilgametes JAV žvalgybos institucijų normas ir praktikas, žvalgybinėje veikloje deklaruojamą objektyvumą, politinį nešališkumą, nesikišimą į politinius debatus, nes žvalgybos pareigūnų priesaika dėl specifinio ir jautraus santykio su sprendimų priėmėjais „peržengia laiko ribas ir nesibaigia jiems ant stalo padėjus tarnybos ženklį“.¹⁵⁷ Tačiau tokiems asmenims įsitraukus į viešąjį politinį diskursą, tiesos ir objektyvumo principai pradeda tarnauti kaip moralinį ir/ar įsivaizduojamą pranašumą teikiantys ir faktus racionalizuojantys mechanizmai.¹⁵⁸ Tai, iš esmės, nubraukia ankstesnes pastangas įrodyti savo nešališkumą. Turėdami dideles auditorijas ir autoritetą dėl praeityje užimtų pareigų, buvę vadovai savo asmeniniais politizuotais pareiškimais, įsitraukia į politizacijos ciklą (7 pav.), vis labiau paskatindami prezidentą matyti institucijas kaip politizuotas, taip sukurdami pretekstą pakeisti žvalgybos institucijų vadovus į prezidento sąjungininkus.

2. 3. 3. Informacijos nutekinimas ir atskleidimas

D. Trumpas dar iki inauguracijos susidūrė su itin stipriu, neteisėtu įslaptintos ar neviešos informacijos atskleidimu ir nutekinimu medijoms.¹⁵⁹ Vėliau neviešos informacijos srautai

---

¹⁵³ Clapper, *Facts and Fears*, 347, 363.

¹⁵⁴ Mary Papenfuss, „Former CIA Director Brennan Rips Trump’s ‘Narcissistic, Vengeful’ Behavior On UN Vote“, The Huffington Post, 2017 12 21. <https://www.huffpost.com/entry/john-brennan-donald-trump-narcissistic_n_5a3c5f79e4b0b0e5a7a0fb1e> [Žiūrėta 2020 05 12].

¹⁵⁵ Rebecca Shapiro, „Former Intelligence Chiefs Unload On President Donald Trump“, The Huffington Post, 2017 07 24. <https://www.huffpost.com/entry/former-intelligence-chiefs-unload-on-president-trump_n_5975952de4b09e5f6cd05c12> [Žiūrėta 2020 05 12].

¹⁵⁶ Gordon Corera, „CIA chief warns Trump: Scrapping Iran deal 'height of folly'“, BBC, 2016 11 30. <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38149088>> [Žiūrėta 2020 05 12].

¹⁵⁷ Steven Nelson, „Mike Pompeo warns 'former CIA talking heads on TV' not to leak“, Washington Examiner, 2017 10 19. <<https://www.washingtonexaminer.com/mike-pompeo-warns-former-cia-talking-heads-on-tv-not-to-leak>> [Žiūrėta 2020 05 11].

¹⁵⁸ Gentry, „*Truth*“ as a Tool, 218.

¹⁵⁹ Ken Dilanian, „Trump Briefing Materials Included Damaging Allegations of Russian Ties: Sources“, CNBC, 2017 01 10. <<https://www.cnbc.com/2017/01/10/trump-briefing-materials-included-allegations-of-russia-ties-sources.html>> [Žiūrėta 2020 05 16].

pagrindiniuose JAV portaluose dažnėjo, o atskleistos informacijos detalės pažymėdavo net tai, kokį gėrimą prezidentas geria *Daily Brief* metu¹⁶⁰. Viešumoje pasirodydavo informacija, kuria disponavo žvalgybos institucijų darbuotojai. Analogiškų problemų turėjo ir George'as Bushas, kuris įpykęs dėl greito informacijos atskleidimo, pasiūlė žvalgybos institucijoms informaciją perduoti iš karto „*New York Times*“, o prezidentas iš ryto pats tai persiskaitys.¹⁶¹

Nors socialinių tinklų naudojimo įtaka žvalgybos darbuotojams nėra iširta, akivaizdu, kad bendri sąlyčio taškai egzistuoja. Vienas žymesnių D. Trumpo kadencijos laikotarpio neteisėto informacijos atskleidimo pavyzdžių – Reality Winner atvejis. Naujienų puslapiui „*The Intercept*“ ji perdavė įslaptintą JAV Nacionalinės saugumo agentūros pranešimą apie Rusijos kišimasi į 2016 m. rinkimus ir Rusijos programišių pastangas. „*The Intercept*“ neužtikrino savo šaltinio anonimiškumo ir moteris buvo nuteista 5 metams kalėjimo. Prieš nutekinant informaciją žiniasklaidai - 2016 m. JAV prezidentu išrinkus D. Trumpą, ji socialiniame tinkle „*Twitter*“ pavadino išrinktąjį prezidentą „oranžiniu fašistu, kurį mes įleidome į Baltuosius Rūmus“ ir reguliariai reiškė politines pažiūras kitais klausimais.¹⁶²

Pažymėtina, kad žiniasklaidai nutekinama informacija ne visada yra tiksli ir motyvai atskleisti dažnai būna įvairūs. Pavyzdžiui, įslaptinta atmintinė, pateikta spaudai, indikavo, jog *President Daily Brief* D. Trumpo darbotvarkėje trunka trumpiau nei kitų prezidentų,¹⁶³ tačiau kita informacija, patekusi į „*The Washington Post*“ 2017 m. birželį rodo, kad jų trukmė – 30-45 minutės,¹⁶⁴ tai yra, panašiai, kaip ir buvusių prezidentų darbotvarkėse.¹⁶⁵

Nepaisant visų pavienių paminėtų atvejų, neteisėti įslaptintos informacijos atskleidimo mastai atsiskleidžia JAV Generalinio atornėjaus J. Sessionso ataskaitoje, paviešintoje 2017 m. rugpjūtį. Joje konstatuojama, kad per pirmąjį 2017 m. pusę JAV Teisingumo departamentas iš šalies teisės saugos ir žvalgybos institucijų susilaukė daugiau kriminalinių užklausų dėl neteisėto

---

¹⁶⁰ Philip Rucker, „How President Trump consumes — or does not consume — top-secret intelligence“, *The Washington Post*, 2017 05 29. <https://www.washingtonpost.com/politics/how-president-trump-consumes--or-does-not-consume--top-secret-intelligence/2017/05/29/1caaca3e-39ae-11e7-a058-ddbb23c75d82_story.html> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁶¹ Robert Draper, *Dead Certain: The Presidency of George W. Bush*. New York: Free Press, 2007, 262, cituota iš Gentry, *A New Form?*, 657-658.

¹⁶² Charlie Savage, Scott Shane, Alan Blinder, „Reality Winner, N.S.A. Contractor Accused of Leak, Was Undone by Trail of Clues“, *New York Times*, 2017 06 06. <<https://www.nytimes.com/2017/06/06/us/politics/reality-leigh-winner-leak-nsa.html>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁶³ Rachael Revesz, „Intelligence agencies told to keep Donald Trump's briefings short and without nuance“, *Independent*, 2017 02 16. <<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/intelligence-agencies-donald-trump-briefings-short-barack-obama-michael-flynn-a7584011.html>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁶⁴ Philip Rucker, „How President Trump consumes — or does not consume — top-secret intelligence“, *The Washington Post*, 2017 05 29. <https://www.washingtonpost.com/politics/how-president-trump-consumes--or-does-not-consume--top-secret-intelligence/2017/05/29/1caaca3e-39ae-11e7-a058-ddbb23c75d82_story.html> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁶⁵ Priess, *The President's Book of Secrets*, cituota iš Gentry, *A New Form?*, 656.

informacijos atskleidimo nei per paskutinius 3 metus. Tam, kad „nutekinimo kultūra būtų sustabdyta“, FTB buvo įkurtas naujas kontržvalgybos padalinys.¹⁶⁶

Neviešos informacijos atskleidimas ir nutekinimas žiniasklaidai yra efektyviausia ir daugiausiai žalos atnešanti priemonė, naudojama įvairiais tikslais: gynybai, siekiant įgyti pranašumą, šantažui ir šmeižtui. Esminė tokios veiklos sąlyga – informacijos šaltiniai lieka apsaugoti (kartais jie netyčia „sudeginami“, kaip rodo R. Winner atvejis). Todėl informaciją atskleidžiančius pareigūnus sunku kaltinti politiniu šališkumu, nes motyvai lieka nežinomi. Kita vertus, toks didelis neteisėtų įslaptintos ar neviešos informacijos atskleidimų skaičius indikuoja apie itin ryškų žvalgybos pareigūnų nesutikimą su JAV prezidento vykdoma politika.

3. JAV ŽVALGYBOS POLITIZACIJOS PRIEŽASTYS IR PASEKMĖS

JAV prezidento D. Trumpo kadencijos metu tiesioginės žvalgybos politizacijos formų užfiksuota nebuvo. Poreikį tirti *naujosios politizacijos apraiškas* padiktavo prezidento ir žvalgybos bendruomenės priešpriešos pavyzdžių gausa. Išryškinius žymiausius politizavimo mechanizmų veiksmus, pažymėtina, kad apie naują žvalgybos politizaciją galima kalbėti, kai šių pavyzdžių ir mechanizmų visuma kartojasi reguliariai. Pavieniai politizavimo mechanizmų atvejai užfiksuojami bet kurio buvusio JAV prezidento kadencijos metu.

Išnagrinėjus šiuos pavyzdžius, svarbu suprasti, kokios yra žvalgybos politizacijos priežastys ir pasekmės. Egzistuoja įvairios prielaidos, bandančios paaiškinti JAV prezidento *karo su žvalgyba* priežastis. Vienos jų remiasi į gilesnes šaknis turinčius pasaulėžiūrų ir ideologijų skirtumus,¹⁶⁷ kitos – į naudos prieš politinius oponentus paieškas¹⁶⁸ ar politinį legitimumą.¹⁶⁹ JAV žvalgybos bendruomenė dėl institucinio išlikimo ryžtasi laužyti ilgametės institucines normas ir tam tikra prasme – identiteto simbolius.

---

¹⁶⁶ The United States Department of Justice, „Attorney General Jeff Sessions Delivers Remarks at Briefing on Leaks of Classified Materials Threatening National Security“, Washington, DC, 2017 08 04. <<https://www.justice.gov/opa/pr/attorney-general-jeff-sessions-delivers-remarks-briefing-leaks-classified-materials>> [Žiūrėta 2020 05 14].

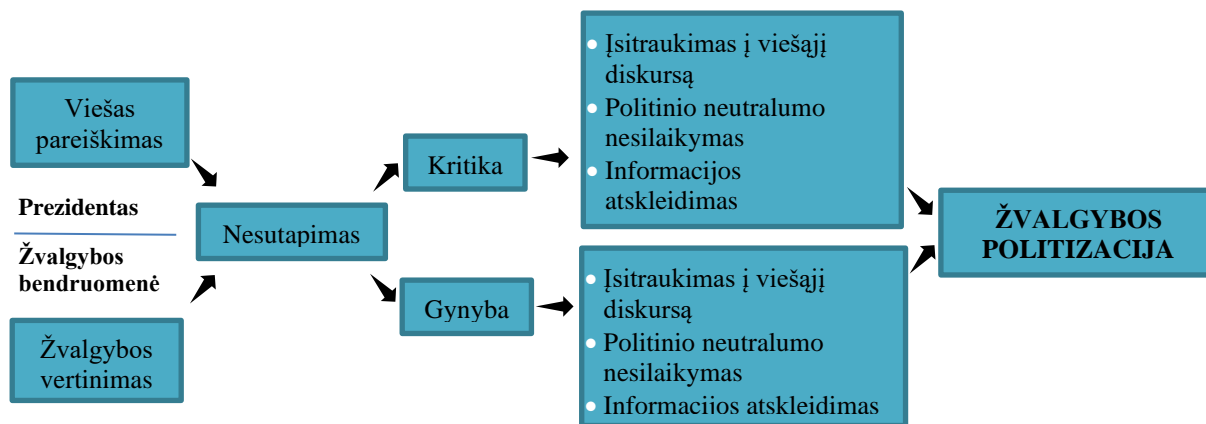
¹⁶⁷ Jeet Heer, „Trump’s War on the CIA Has Deep, Right-Wing Roots“, The New Republic, 2016 12 15. <<https://newrepublic.com/article/139348/trumps-war-cia-deep-right-wing-roots>> [Žiūrėta 2020 05 16].

¹⁶⁸ Nicholas Rasmussen, „The President’s War on Intelligence: Yes, It’s Worse Than You Think“, Just Security, 2020 02 27. <<https://www.justsecurity.org/68884/the-presidents-war-on-intelligence-yes-its-worse-than-you-think/>> [Žiūrėta 2020 05 16].

¹⁶⁹ Rovner, *Fixing the Facts*, 36-48.

1 paveikslas. *Naujoji žvalgybos politizacija D. Trumpo kadencijos metu*. Šaltinis sudarytas autoriaus pagal: Hastedt, *The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence*, 11-13, Rovner, *Fixing the Facts*, 25-35, Treverton, *Intelligence Analysis*, 93, Eisenfeld, *The Intelligence Dilemma*, 84-94, Betts, *Politicization of Intelligence*, 58-62, Gentry, *A New Form of Politicization*, 654-661, Gentry, „*Truth*“ as a Tool, 219-230.

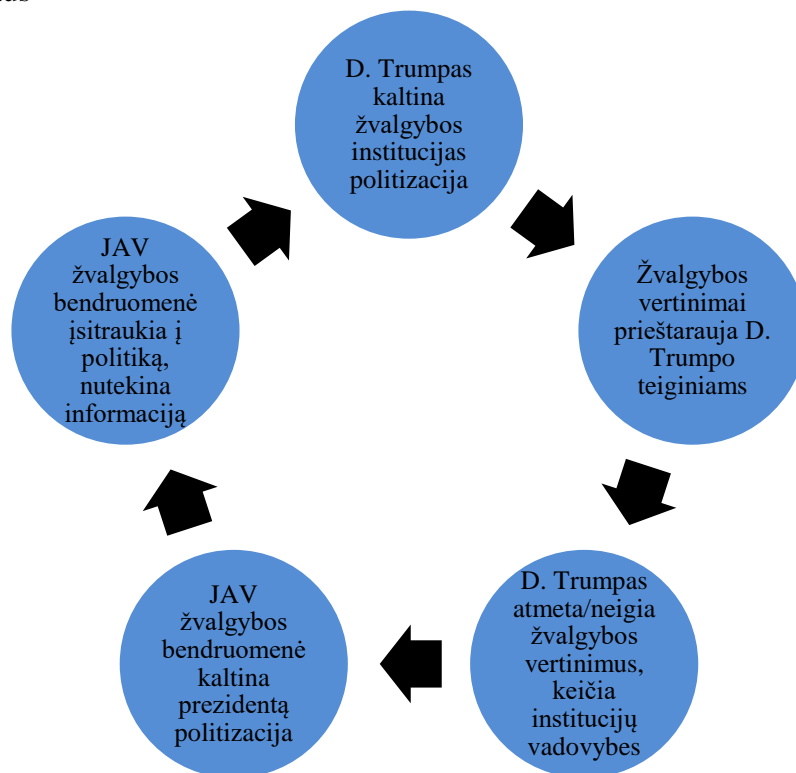
1 pav. pateikiamas supaprastintas žvalgybos politizacijos modelis JAV prezidento D. Trumpo kadencijos metu. Tiek tradicinė, tiek realistiškos žvalgybos politizacijos teorijos pagrindiniu politizacijos tikslu laiko naudą. Šiuo atveju, prezidento nauda – įgyti pranašumą prieš politinius oponentus ir paneigti kaltinimus, kad jis buvo išrinktas dėl Rusijos kišimosi į rinkimus. Remiantis J. Rovnerio „*Policy Oversell*“ modeliu,¹⁷⁰ D. Trumpas JAV žvalgybos bendruomenės vertinimus dėl Rusijos kišimosi, taip pat ir kitus tyrimus, kurių objektas buvo D. Trumpas ir jo komanda, matė kaip grėsmę savo politiniam išlikimui. Teiginiai, kad 2016 m. prezidento rinkimuose Rusija pirmenybę skyrė D. Trumpui ir tam naudojo įvairias priemones, kvestionavo prezidento išrinkimo legitimumą. Kita vertus, JAV žvalgybos bendruomenė šiuose procesuose taip pat susidūrė su grėsme instituciniam išlikimui. Žvalgybinės veiklos garantas yra pasitikėjimas, pelnomas iš politinės valdžios ir visuomenės. Akivaizdu, kad D. Trumpo kadencijos metu, prezidento pasitikėjimas žvalgybos institucijomis yra nenuoseklus.

Apjungiant *tradicines* ir *realistines* žvalgybos politizacijos teorines prielaidas ir ištirtus politizavimo mechanizmus, 2 pav. pateikiamas cikliško žvalgybos politizacijos efekto modelis, kuris tuo pačiu leidžia kalbėti apie proceso priežastis ir parodo situacijos, į kurią pateko žvalgybos ir politikos santykis, painumą. Prezidento D. Trumpi ir JAV žvalgybos bendruomenės viešų priešpriešos atvejų visuma sukūrė situaciją, kuri šioje kovoje laimėtojų nepalieka. Kaltindami vieni kitus, kritikuodami ar gindamiesi nukenčia abu žvalgybos-politikos santykio vienetai. Dėl nevienodo statuso santykiuose, prezidentas turi ne vieną pasirinkimą, kaip išeiti iš šios situacijos: 1) D. Trumpas gali inicijuoti žvalgybos reformas, įgalinančias įvairius draudimus žvalgybos

¹⁷⁰ Rovner, *Fixing the Facts*, 36-48.

pareigūnams ar tiesiog paversdamas institucijas labiau priklausomas nuo politikų; 2) labiau tikėtina priemonė – toliau tęsti žvalgybos institucijų vadovybių politizavimą. Tai yra saugesnė priemonė, perkelianti didelę dalį atsakomybės paskirtiems vadovams.

2 paveikslas. *Cikliškas žvalgybos politizacijos efektas D. Trumpo kadencijos metu.* Šaltinis sudarytas autoriaus

Išmatuoti ir įvertinti visų žvalgybos politizacijos apraiškų D. Trumpo kadencijos metu poveikį nėra įmanoma. Akcentuojant dėmesį į išorines pasekmes, t. y., į tai, kaip šios apraiškos atsilieps žvalgybos-politikos santykiui, visuomenės pasitikėjimui žvalgybos institucijomis, reikia pažymėti, kad žvalgybos politizacija visada padaro žalą ir vidiniams procesams. Todėl lieka neatsakyti klausimai ir priešpriešos įtaką analitikos procesams institucijose, žvalgybos pareigūnų motyvacijai ir moralei, ilgametėms institucinėms normoms.

IŠVADOS

1. Tradicinės ir realistinės žvalgybos politizacijos teorinių prielaidų analizė parodė, kad toks dviejų teorijų derinimas tinka tirti žvalgybos politizacijos apraiškas D. Trumpo kadencijos metu. Šios prieigos turi esminių skirtumų, aiškinančių apie žvalgybos politizavimą. Tačiau per išryškintus politizavimo mechanizmus, jos padeda paaiškinti šio proceso apraiškas. Kadangi politizavimo apraiškų pavyzdžiai D. Trumpo kadencijos metu leido kelti prielaidas apie dviem kryptimis vykstančią žvalgybos politizaciją, tam paaiškinti reikėjo naujo analitinio modelio, iki tol akademikų neįvardinto žvalgybos studijų lauke.
2. *Naujoji žvalgybos politizacija* – naujas analitinis modelis, leidžiantis tirti žvalgybos ir politikos santykius D. Trumpo kadencijos metu. Šis modelis apjungia tradicines (Kento mokyklos) ir realistines (Gateso mokyklos) teorines prielaidas, paaiškinančias, kaip JAV prezidento D. Trumpo kadencijos laikotarpiu vyksta žvalgybos politizacija bei kokiais politizavimo mechanizmais šalies prezidentas ir žvalgybos bendruomenė politizuoja žvalgybos ir politikos santykį. Jei D. Trumpas bus pakartotinai išrinktas JAV prezidentu 2020 m. rudenį, analizės modelis galės būti papildytas ir pritaikomas, įvertinant, ar/kaip situacija pasikeitė/intensyvėjo.
3. JAV prezidentas politizuoja žvalgybos institucijas, įtraukdamas jas į viešąjį diskursą, kuriame jis neigia ir atmeta žvalgybos vertinimus kaip prieštaraujančius jo politiniams įsitikinimams. Žvalgybos tarnybų vadovybes laikydamas priešiškomis dėl politinio šališkumo, korupcijos, nelojalumo, D. Trumpas keičia jas politizuotomis vadovybėmis: atleisdamas vadovus ir politiniais paskyrimais formuodamas jam priimtina JAV žvalgybos bendruomenę.
4. JAV žvalgybos bendruomenė politizuoja žvalgybos ir politikos santykį, sulaužydama daugelį iki tol egzistavusių etinių, moralinių ir kultūrinių šalies žvalgybos bendruomenės normų: įsitraukiant į viešąjį diskursą, kritikuojant JAV prezidentą, nesilaikant politinio neutralumo, reguliariai nutekinant neviešo pobūdžio informaciją medijoms.
5. Tiek JAV prezidentas, tiek šalies žvalgybos bendruomenė politizuoja žvalgybos ir politikos santykį siekdami naudos. Žvalgybos vertinimai prezidentui kelią politinio išlikimo, o *prezidento karas prieš žvalgybą* – institucinio išlikimo žvalgybai rizikas. Intensyvi ir dviem kryptimis JAV prezidento D. Trumpo kadencijos metu vykstanti *naujoji žvalgybos politizacija* turės ilgalaikes pasekmes žvalgybos ir politikos santykiui JAV.

Dėl ribotos magistrinio darbo apimties, į analizės modelį liko neįtrauktas žvalgybos politizacijos mechanizmas – žvalgybos bendruomenės objektyvumo ir *tiesos* principų „pasisavinimas“. Objektyvumo ir „tiesos sakymo valdžiai“ sąlygos ilgus dešimtmečius buvo tokių

institucijų kaip CŽA identiteto dalis. D. Trumpo kadencijos metu vykstanti žvalgybos ir politikos priešprieša atskleidė, kad buvę šalies žvalgybos institucijų vadovai kritikuoja JAV prezidentą viešuose debatuose. Baigę karjerą, jie vis dar neretai yra linkę prisiskirti šiuos principus sau (net ir išreiškę politinį palaikymą vienam iš kandidatų). Remiantis tuo, formuojama **rekomendacija** atskiru tyrimu iširti šį fenomeną, kuris papildytų analitinį *naujosios žvalgybos politizacijos* modelį.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Bar-Joseph, Uri ir Jack Levy, „Conscious Action and Intelligence Failure“. *Political Science Quarterly*, Vol. 124, Nr. 3 2009.
2. Bar-Joseph, Uri, „The Politicization of Intelligence: A Comparative Study“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 26:2, 2013.
3. Betts, Richard K., *Enemies of Intelligence: Knowledge and Power in American National Security*. New York: Columbia University Press, 2007.
4. Betts, Richard K., *Politicization of Intelligence: Costs and Benefits*, knygoje Richard K. Betts, Thomas G.Mahnken, *Paradoxes of Strategic Intelligence: Essays in Honour of Michael I.Handel*. London, Frank Cass, 2003.
5. Butler, Victoria, „The Competing Survival Interests of Policymakers and Intelligence Practitioners: A Case Study Analysis of the Consumer-Producer Relationship between the Trump Administration and the American Intelligence Community“. Magistro darbas, London: King's College, 2018.
6. Clapper, James R. ir Trey Brown, *Facts and Fears: Hard Truths from a Life in Intelligence*. New York: Viking, 2018.
7. Coletta, Giovanni, „Politicising intelligence: what went wrong with the UK and US assessments on Iraqi WMD in 2002“. *Journal of Intelligence History*, 17:1, 2018.
8. Donovan, G. Murphy, „Intelligence Rams and Policy Lions. *Studies in Intelligence*“. 67, 1986.
9. Draper, Robert, *Dead Certain: The Presidency of George W. Bush*. New York: Free Press, 2007, 262, cituota iš Gentry, *A New Form?*.
10. Eisenfeld, Beth, „The Intelligence Dilemma: Proximity and Politicization – Analysis of External Influences“. *Journal of Strategic Security*, 10, 2017.
11. Gates, Robert M., Guarding Against Politicization. *Studies in Intelligence* 36:1, 1992, 4. <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/volume-36-number-1/pdf/v36i1a01p.pdf>> [Žiūrėta 2020 01 15].
12. Gentry, John A., „A New Form of Politicization? Has the CIA Become Institutionally Biased or Politicized?“ *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 31:4, 2018.
13. Gentry, John A., „An INS special forum: US intelligence officers' involvement in political activities in the Trump era“. *Intelligence and National Security*, 35:1, 2020.
14. Gentry, John A., „Truth” as a Tool of the Politicization of Intelligence“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 32:2, 2019.

15. Hayden, Michael V., *The Assault on Intelligence: American National Security in an Age of Lies*. New York: Penguin, 2018.
16. Hastedt, Glenn, „The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence: The American Experience“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013.
17. Kendall, Willmoore, Review: The Function of Intelligence. *World Politics*, Vol. 1, No 4, 1949.
18. Kent, Sherman, *Strategic Intelligence for American World Policy*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1949.
19. Lowenthal, Mark M., *Intelligence: from secrets to policy*. 4 leid. Washington, DC.: CQ Press, 2009.
20. Marrin, Stephen, „Does Proximity Between Intelligence Producers and Consumers Matter? The Case of Iraqi WMD Intelligence“. Pranešimas Tarptautinių studijų asociacijos konferencijoje. HI, Honolulu, 2005, kovo 1-5 d.
21. Marrin, Stephen, „Rethinking Analytic Politicization“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013.
22. O'Brien, Alexa ir Luis E. Rodriguez, „By the Numbers: Former U.S. Intelligence Officials Discuss Personal Opinion versus Professional Obligation“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 2020.
23. Pillar, Paul R., „Leak-Shopping And The Politicization Of Intelligence“, LobeLog, 2017 02 28. <<https://lobelog.com/leak-shopping-and-the-politicization-of-intelligence/>> [Žiūrėta 2020 02 25].
24. Rovner, Joshua, *Fixing the facts: national security and the politics of intelligence*. New York: Cornell University Press, 2015.
25. Rovner, Joshua, „Is Politicization Ever a Good Thing?“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013.
26. Rovner, Rovner, „Does Trump Care About the Director of National Intelligence?“, Lawfare Blog, 2020 02 23. <<https://www.lawfareblog.com/does-trump-care-about-director-national-intelligence>> [Žiūrėta 2020 05 10].
27. Slick, Stephen B., „Comment on Presidential Intelligence“, Harvard Law Review, 2016 01 11. <<https://harvardlawreview.org/2016/01/comment-on-presidential-intelligence/>> [Žiūrėta 2020 01 15].
28. Treverton, Gregory F., „Intelligence Analysis: Between “Politicization” and Irrelevance“. Kn. Roger George, James Bruce (sud.) *Analyzing Intelligence: Origins, Obstacles, and Innovations*. 2 leid. Washington, DC: Georgetown University Press 2008.
29. Woodard, Nathan, „Tasting the Forbidden Fruit: Unlocking the Potential of Positive Politicization“. *Intelligence and National Security*, 28:1, 2013.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Barnes, Julian E. ir Nicholas Fandos, „Acting Intelligence Chief Refuses to Testify, Prompting Standoff With Congress“, New York Times, 2019 09 17. <<https://www.nytimes.com/2019/09/17/us/politics/dni-whistleblower-complaint.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].
2. Blumberg, Antonia, „New U.S. Ambassador To Germany Offends Hosts Just Hours Into His First Day“, The Huffington Post, 2019 09 05. <https://www.huffpost.com/entry/new-us-ambassador-to-germany-offends-hosts-just-hours-into-his-first-day_n_5af337d2e4b0859d11cfd5f> [Žiūrėta 2020 05 10].
3. Brennan, John O, (@JohnBrennan) Twitter įrašas, 2018 07 16, <<https://twitter.com/johnbrennan/status/1018885971104985093>> [Žiūrėta 2020 05 05].
4. Breuninger, Kevin, „Trump nominee for intelligence chief John Ratcliffe accused Mueller of violating ‘sacred traditions’ in Russia probe conclusions“, CNBC, 2019 07 28. <<https://www.cnbc.com/2019/07/28/trump-nominee-for-intel-chief-attacked-mueller-on-exoneration.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].
5. Broniatowski, Michał ir Michael Crowley, „Trump: ‘Nobody knows’ if Russia interfered in US election“, 2017 07 06. <<https://www.politico.eu/article/president-donald-trump-nobody-knows-if-russia-interfered-in-us-election/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
6. Burr, William, „Did Nixon Even Read the CIA’s Daily Briefs?“, National Security Archive, 2016 09 14, <<https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/intelligence/2016-09-14/did-nixon-even-read-cias-daily-briefs>> [Žiūrėta 2020 05 10].
7. Campbell, Duncan ir James Risen, „CIA director met advocate of disputed DNC hack theory - at Trump's request“, The Intercept, 2017 11 07. <<https://theintercept.com/2017/11/07/dnc-hack-trump-cia-director-william-binney-nsa/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
8. Cheney, Kyle, „Atkinson: Trump fired me because I handled whistleblower complaint properly“, Politico, 2020 04 05. <<https://www.politico.com/news/2020/04/05/atkinson-trump-fired-whistleblower-complaint-167371>> [Žiūrėta 2020 05 22].
9. Cheney, Kyle, „Schiff accuses top intel official of illegally withholding ‘urgent’ whistleblower complaint“, Politico, 2019 09 13. <<https://www.politico.com/story/2019/09/13/schiff-maguire-intelligence-1496135>> [Žiūrėta 2020 05 10].
10. Comey, James, (@Comey) Twitter įrašas, 2018 07 18. <<https://twitter.com/Comey/status/1019398962019819520>> [Žiūrėta 2020 05 11].

11. Corera, Gordon, „CIA chief warns Trump: Scrapping Iran deal 'height of folly'“, BBC, 2016 11 30. <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38149088>> [Žiūrėta 2020 05 12].
12. D. Trumpo interviu, „Steve Hilton Interviews Donald Trump on Fox News' The Next Revolution“, 2019 05 19, 00:23:51 - 00:24:05. <https://www.youtube.com/watch?time_continue=1429&v=H9ys30khGM8&feature=emb_logo> [Žiūrėta 2020 05 10].
13. D. Trumpo kalba, „Donald Trump Holds a Political Rally in El Paso, Texas“, 2019 02 11, 00:27:24 - 00:28:13. <https://www.youtube.com/watch?time_continue=1337&v=02HrvfGn8JE&feature=emb_logo> [Žiūrėta 2020 05 10].
14. Dickerson, John, „FULL TRANSCRIPT: President Donald Trump's interview with „Face the Nation““, 2017 04 30. <<https://www.cbsnews.com/news/trump-interview-full-transcript-face-the-nation/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
15. Dilanian, Ken, „Trump Briefing Materials Included Damaging Allegations of Russian Ties: Sources“, CNBC, 2017 01 10. <<https://www.cnbc.com/2017/01/10/trump-briefing-materials-included-allegations-of-russia-ties-sources.html>> [Žiūrėta 2020 05 16].
16. Dozier, Kimberly, „Donald Trump Attacks U.S. Spies, Will They Strike Back?“, The Daily Beast, 2017 01 11. <<https://www.thedailybeast.com/donald-trump-attacks-us-spies-will-they-strike-back>> [Žiūrėta 2020 02 15].
17. Emery, Theo, „Romney builds foreign policy team“, The Boston Globe, 2011 10 07. <<https://www.bostonglobe.com/news/nation/2011/10/06/romney-assembles-campaign-foreign-policy-team/YR8BpTk39zwihQykiwisDK/story.html>> [Žiūrėta 2020 05 16].
18. Figliuzzi, Frank, „John Ratcliffe, Trump's DNI nominee, follows QAnon Twitter. That's disqualifying“, NBC News, 2020 06 06. <<https://www.nbcnews.com/think/opinion/john-ratcliffe-trump-s-dni-nominee-follows-qanon-twitter-s-ncna1200726>> [Žiūrėta 2020 05 10].
19. Gass, Nick, „Former CIA director backs Kasich“, Politico, 2016 04 06. <<https://www.politico.com/blogs/2016-gop-primary-live-updates-and-results/2016/04/michael-hayden-cia-endorses-john-kasich-221629>> [Žiūrėta 2020 05 12].
20. Glasser, Susan B., „Ex-Spy Chief: Russia's Election Hacking Was An 'Intelligence Failure'“, Politico, 2017 12 11. <<https://www.politico.com/magazine/story/2017/12/11/the-full-transcript-michael-morell-216061>> [Žiūrėta 2020 05 12].
21. Goldsmith, Jack, „The Dangers in the Trump-Brennan Confrontation“, Lawfare Blog, 2018 08 20. <<https://www.lawfareblog.com/dangers-trump-brennan-confrontation>> [Žiūrėta 2020 05 16].

22. Goodman, Ryan ir Danielle Schulkin, „Ratcliffe’s Radical Positions During the Impeachment Proceedings“, Just Security, 2020 09 05. <<https://www.justsecurity.org/70013/ratcliffes-radical-positions-during-the-impeachment-proceedings/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
23. Griffiths, James, „Trump says he considered 'this Russia thing' before firing FBI Director Comey“, CNN, 2017 05 12. <<https://edition.cnn.com/2017/05/12/politics/trump-comey-russia-thing/index.html>> [žiūrėta 2020 05 10].
24. Hayden, Michael, (@GenMhayden) Twitter įrašas, 2017 11 26. <<https://twitter.com/GenMhayden/status/934640869562515457>> [Žiūrėta 2020 05 12].
25. Harris, Shane ir Greg Miller, Josh Dawsey, Ellen Nakashima, „U.S. intelligence reports from January and February warned about a likely pandemic“, The Washington Post, 2020 03 21. <https://www.washingtonpost.com/national-security/us-intelligence-reports-from-january-and-february-warned-about-a-likely-pandemic/2020/03/20/299d8cda-6ad5-11ea-b5f1-a5a804158597_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].
26. Heer, Jeet, „Trump’s War on the CIA Has Deep, Right-Wing Roots“, The New Republic, 2016 12 15. <<https://newrepublic.com/article/139348/trumps-war-cia-deep-right-wing-roots>> [Žiūrėta 2020 05 16].
27. Herb, Jeremy, „Ratcliffe questioned intelligence community's role in Russia investigation“, CNN, 2019 07 31. <<https://edition.cnn.com/2019/07/31/politics/ratcliffe-investigating-fbi-doj/index.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].
28. JAV Nacionalinės žvalgybos direktoriaus biuro autorizuotas šalies žvalgybos bendruomenės junginis vertinimas. „Assessing Russian Activities and Intentions in Recent US Elections“, Washington, DC, 2017 01 06. <https://www.dni.gov/files/documents/ICA_2017_01.pdf> [Žiūrėta 2020 05 10].
29. Jeffreys-Jones, Rhodri, *Cloak and Dollar: A History of American Secret Intelligence*. New Haven: Yale University Press, 2002.
30. Johns Hopkins University, COVID-19 Dashboard, Center for Systems Science and Engineering. <<https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>> [Žiūrėta 2020 05 22].
31. Kamen, Al, „Bush’s new foreign policy team gives a cold shoulder to old pals“, The Washington Post, 2015 02 18. <<https://www.washingtonpost.com/blogs/in-the-loop/wp/2015/02/18/bushs-new-foreign-policy-team-gives-a-cold-shoulder-to-old-pals/>> [Žiūrėta 2020 05 16].

32. Knutson, Jacob, „Without evidence, Stephen Miller claims whistleblower is a „deep-state operative““, Axios, 2019 09 29. <<https://www.axios.com/stephen-miller-ukraine-whistleblower-deep-state-f78e15bd-52c9-4b4f-bdd8-53d913929b08.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].
33. Lubin, Gus, „Bush Received More Warnings About 9/11 Than We Realized“, Business Insider, 2012 09 11. <<https://www.businessinsider.com/new-report-shows-how-many-warnings-about-bin-laden-were-ignored-by-the-bush-white-house-2012-9>> [Žiūrėta 2020 05 10].
34. Marquardt, Alex ir Evan Perez, „Trump's spy chief pick claims he put terrorists in prison. His office didn't name any“, CNN, 2019 07 30, <https://edition.cnn.com/2019/07/30/politics/ratcliffe-terrorism-claims/index.html>
35. Miller, Greg ir Adam Entous, „Trump administration sought to enlist intelligence officials, key lawmakers to counter Russia stories“, The Washington Post, 2017 02 24. <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-administration-sought-to-enlist-intelligence-officials-key-lawmakers-to-counter-russia-stories/2017/02/24/c8487552-fa99-11e6-be05-1a3817ac21a5_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].
36. Miller, Greg ir Shane Harris, Karoun Demirjian, „Acting director of national intelligence threatened to resign if he couldn't speak freely before Congress on whistleblower complaint“, The Washington Post, 2019 09 25. <https://www.washingtonpost.com/national-security/acting-director-of-national-intelligence-threatened-to-resign-if-he-couldnt-speak-freely-before-congress/2019/09/25/b1deb71e-dfbf-11e9-be96-6adb81821e90_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].
37. Miller, Greg, „At CIA, a watchful eye on Mike Pompeo, the president's ardent ally“, The Washington Post, 2017 08 24. <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/at-cia-a-watchful-eye-on-mike-pompeo-the-presidents-ardent-ally/2017/08/24/18c1d716-7ed0-11e7-9d08-b79f191668ed_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].
38. Moran, Christopher R. Ir Richard J. Aldrich, „Trump and the CIA. Borrowing From Nixon's Playbook“, Foreign Affairs, 2017 04 24. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/2017-04-24/trump-and-cia>> [Žiūrėta 2020 05 10].
39. Morell, Michael J., „I Ran the C.I.A. Now I'm Endorsing Hillary Clinton“. *The New York Times*, 2016 08 05. <<https://www.nytimes.com/2016/08/05/opinion/campaign-stops/i-ran-the-cia-now-im-endorsing-hillary-clinton.html>> [Žiūrėta 2020 02 18].
40. Nelson, Steven, „Mike Pompeo warns 'former CIA talking heads on TV' not to leak“, Washington Examiner, 2017 10 19. <<https://www.washingtonexaminer.com/mike-pompeo-warns-former-cia-talking-heads-on-tv-not-to-leak>> [Žiūrėta 2020 05 11].
41. Oxford Dictionaries. <<https://www.lexico.com/definition/politicization>> [Žiūrėta 2020 01 15].

42. Papenfuss, Mary, „Former CIA Director Brennan Rips Trump’s ‘Narcissistic, Vengeful’ Behavior On UN Vote“, The Huffington Post, 2017 12 21. <https://www.huffpost.com/entry/john-brennan-donald-trump-narcissistic_n_5a3c5f79e4b0b0e5a7a0fb1e> [Žiūrėta 2020 05 12].
43. Pearson, Alexander, „US ambassador Richard Grenell should 'reconsider role' after Europe comments: German lawmaker“, Deutsche Welle, 2018 06 06. <<https://www.dw.com/en/us-ambassador-richard-grenell-should-reconsider-role-after-europe-comments-german-lawmaker/a-44089702>> [Žiūrėta 2020 05 10].
44. Prokop, Andrew, „Read: the whistleblower complaint about Trump and Ukraine“, Vox, 2019 09 26. <<https://www.vox.com/2019/9/26/20884022/whistleblower-complaint-trump-ukraine-read>> [Žiūrėta 2020 05 10].
45. Rasmussen, Nicholas, „The President’s War on Intelligence: Yes, It’s Worse Than You Think“, Just Security, 2020 02 27. <<https://www.justsecurity.org/68884/the-presidents-war-on-intelligence-yes-its-worse-than-you-think/>> [Žiūrėta 2020 05 16].
46. Revesz, Rachael, „Intelligence agencies told to keep Donald Trump’s briefings short and without nuance“, Independent, 2017 02 16. <<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/intelligence-agencies-donald-trump-briefings-short-barack-obama-michael-flynn-a7584011.html>> [Žiūrėta 2020 05 13].
47. Rohde, David, „Angry former spy chiefs, anxiety, and sicord over Trump ar a security forum“, New Yorker, 2017 07 22. <<https://www.newyorker.com/news/news-desk/angry-former-spy-chiefs-anxiety-and-discord-at-a-security-forum-over-trump>> [Žiūrėta 2020 05 11].
48. Rosenberg, Matthew, „Trump Likes When C.I.A. Chief Gets Political, but Officers Are Wary“, New York Times, 2017 08 07. <<https://www.nytimes.com/2017/08/07/us/politics/mike-pompeo-cia.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].
49. Rucker, Philip, „How President Trump consumes — or does not consume — top-secret intelligence“, The Washington Post, 2017 05 29. <https://www.washingtonpost.com/politics/how-president-trump-consumes--or-does-not-consume--top-secret-intelligence/2017/05/29/1caaca3e-39ae-11e7-a058-ddbb23c75d82_story.html> [Žiūrėta 2020 05 13].
50. Savage, Charlie ir Scott Shane, Alan Blinder, „Reality Winner, N.S.A. Contractor Accused of Leak, Was Undone by Trail of Clues“, New York Times, 2017 06 06. <<https://www.nytimes.com/2017/06/06/us/politics/reality-leigh-winner-leak-nsa.html>> [Žiūrėta 2020 05 13].
51. Shapiro, Rebecca, „Former Intelligence Chiefs Unload On President Donald Trump“, The Huffington Post, 2017 07 24. <https://www.huffpost.com/entry/former-intelligence-chiefs-unload-on-president-trump_n_5975952de4b09e5f6cd05c12> [Žiūrėta 2020 05 12].

52. Siddiqui, Sabrina ir Lauren Gambino, „DoJ report faults Comey on Clinton email inquiry but finds no political bias“, The Guardian, 2018 06 15. <<https://www.theguardian.com/us-news/2018/jun/14/comey-report-hillary-clinton-emails-doj-2016-election>> [Žiūrėta 2020 05 10].
53. Spaudos konferencija, „Donald Trump Holds 2nd Press Conference on Russia, Manafort“, 2017 08 10, 00:18:32 - 00:18:56. <<https://www.youtube.com/watch?v=yI0T6TBQIOU>> [Žiūrėta 2020 05 10].
54. The New York Times, „Excerpts From Trump’s Conversation With Journalists on Air Force One“, 2017 06 13. <<https://www.nytimes.com/2017/07/13/us/politics/trump-air-force-one-excerpt-transcript.html>> [Žiūrėta 2020 05 10].
55. The Trump-Pence Transition Team, „Statement by President-Elect Donald J. Trump“, 2017 01 06. <<https://web.archive.org/web/20170107164100/https://greatagain.gov/intel-meeting-3b6542ca6500?gi=58bef380617f>> [Žiūrėta 2020 05 10].
56. The United States Department of Justice, „Attorney General Jeff Sessions Delivers Remarks at Briefing on Leaks of Classified Materials Threatening National Security“, Washington, DC, 2017 08 04. <<https://www.justice.gov/opa/pr/attorney-general-jeff-sessions-delivers-remarks-briefing-leaks-classified-materials>> [Žiūrėta 2020 05 14].
57. The United States Department of Justice, „Grand Jury Indicts 12 Russian Intelligence Officers for Hacking Offenses Related to the 2016 Election“, Washington, DC, 2018 07 13. <<https://www.justice.gov/opa/pr/grand-jury-indicts-12-russian-intelligence-officers-hacking-offenses-related-2016-election>> [Žiūrėta 2020 05 10].
58. Thiessen, Marc A., „Defense Intelligence Agency warned Obama about ISIS in 2012“, The American Enterprise Institute, 2015 11 20. <<https://www.aei.org/foreign-and-defense-policy/intelligence/defense-intelligence-agency-warned-obama-about-isis-in-2012/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
59. Thrush, Glenn, „Former CIA chief Hayden: Clinton better prepared than ‘incoherent’ Trump“, Politico, 2016 03 28. <<https://www.politico.com/story/2016/03/off-message-michael-hayden-hillary-clinton-2016-221276>> [Žiūrėta 2020 05 16].
60. Toosi, Nahal, „Trump team rejects intel agencies' claims of Russian meddling“, 2016 12 09. <<https://www.politico.com/story/2016/12/trump-team-russia-cia-intel-election-232460>> [Žiūrėta 2020 05 10].
61. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 04. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/816452807024840704>> [Žiūrėta 2020 05 10].
62. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 11. <<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/819164172781060096>> [Žiūrėta 2020 05 05].

63. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 11, <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/819164172781060096> [Žiūrėta 2020 05 05].
64. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 11. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/819164172781060096>> [Žiūrėta 2020 05 10].
65. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 13. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/819865802849587200>> [Žiūrėta 2020 05 10].
66. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 15. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/820725491812487170>> [Žiūrėta 2020 05 10].
67. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 02 15. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/831853862281699331>> [Žiūrėta 2020 05 10].
68. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 07 09. <<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/884012097805406208>> [Žiūrėta 2020 05 10].
69. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 02 18. <<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/965202556204003328>> [Žiūrėta 2020 05 10].
70. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 04 27. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/989870523042680832>> [Žiūrėta 2020 05 10].
71. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 05 20. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/997951982467014656>> [Žiūrėta 2020 05 10].
72. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 07 06. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1004160401658073090>> [Žiūrėta 2020 05 10].
73. Trump, Donald, (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2019 01 30. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1090608298343190528>>, <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1090609577006112769>> [Žiūrėta 2020 05 10].
74. United States House of Representatives, „US Congressman John Ratcliffe“. <<https://ratcliffe.house.gov/about/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
75. United States Intelligence Community, „Our organizations“. <<https://www.intelligence.gov/how-the-ic-works#our-organizations>> [Žiūrėta 2020 03 02].
76. United States Intelligence Community. <https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Intelligence_Community> [Žiūrėta 2020 05 10].
77. United States Senate, „Roll Call Vote 116th Congress - 2nd Session. Question: On the Nomination (Confirmation: John L. Ratcliffe, of Texas, to be Director of National Intelligence), Washington, DC. <https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=116&session=2&vote=00101#top> [Žiūrėta 2020 05 22].

78. US Congressman John Ratcliffe, Washington, DC. <<https://ratcliffe.house.gov/about/>> [Žiūrėta 2020 05 15].
79. Volz, Dustin, „Trump Berated Intelligence Chief Over Report Russia Wants Him Re-Elected“, Wall Street Journal, 2020 02 21. <<https://www.wsj.com/articles/trump-berated-intelligence-chief-over-report-russia-wants-him-re-elected-11582243738>> [Žiūrėta 2020 05 10].
80. Walker, Shaun, „Kosovan acting PM accuses Trump envoy of meddling“, The Guardian, 2020 04 20. <<https://www.theguardian.com/world/2020/apr/20/kosovan-acting-pm-accuses-trump-envoy-of-meddling>> [Žiūrėta 2020 05 10].
81. Ward, Alex, „Trump’s CIA director is distorting intelligence to help his boss“, Vox, 2017 11 09. <https://www.vox.com/world/2017/11/9/16620648/pompeo-cia-trump-russia>
82. White House, „Mike Pompeo, Secretary of State“, Washington, DC. <<https://www.whitehouse.gov/people/mike-pompeo/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
83. White House, „Remarks by President Trump and President Putin of the Russian Federation in Joint Press Conference“, Washington, DC, 2018 07 16 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-putin-russian-federation-joint-press-conference/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
84. White House, „Remarks by President Trump and President Putin of the Russian Federation in Joint Press Conference“, Washington, DC, 2018 07 16. <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-putin-russian-federation-joint-press-conference/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
85. White House, „Remarks by President Trump and President Putin of the Russian Federation in Joint Press Conference“, 2018 07 16. <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-putin-russian-federation-joint-press-conference/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
86. White House, „Remarks by President Trump and President Quang of Vietnam in Joint Press Conference | Hanoi, Vietnam“, Washington, DC, 2017 11 11 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-quang-vietnam-joint-press-conference-hanoi-vietnam/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
87. White House, „Remarks by President Trump and Vice President Pence at CIA Headquarters“, Washington, DC, 2017 01 21 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-vice-president-pence-cia-headquarters/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
88. White House, „Remarks by President Trump in Press Gaggle Aboard Air Force One en route Hanoi, Vietnam“, Washington, DC, 2017 11 11. <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-press-gaggle-aboard-air-force-one-en-route-hanoi-vietnam/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

89. White House, „Remarks by President Trump on the Killing of Qasem Soleimani“, Washington, DC, 2020 01 03 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-killing-qasem-soleimani/>> [Žiūrėta 2020 03 02].
90. White House, „Remarks by President Trump on the Killing of Qasem Soleimani“, Washington, DC 2020 01 01, <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-killing-qasem-soleimani/>> [Žiūrėta 2020 05 10].
91. White House, „Statement from the President on the Death of Abu Bakr al-Baghdadi“, Washington, DC, 2019 10 27 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-death-abu-bakr-al-baghdadi/>> [Žiūrėta 2020 03 02];
92. Zapotosky, Matt, „Comey violated FBI policy in handling of memos detailing interactions with Trump, inspector general finds“, The Washington Post, 2019 08 30. <https://www.washingtonpost.com/national-security/comey-violated-fbi-policy-in-handling-of-memos-detailing-interactions-with-trump-inspector-general-finds/2019/08/29/1bf04af4-ca68-11e9-be05-f76ac4ec618c_story.html> [Žiūrėta 2020 05 10].

SUMMARY

Politicization of Intelligence in the United States During the Presidency of Donald Trump

Ever since Donald Trump was elected President of the United States (POTUS) in 2016, tensions have been rising between him and the U.S. intelligence community (IC). There have been instances of friction among previous administrations and the IC, with Nixon and Carter harshly criticizing U.S. intelligence, however, IC's reaction to Trump's words and deeds has been unprecedented in its intensity. This suggests that the state of affairs has clearly deviated from the norm established by the ideal model of intelligence-policy relations. The following problem is analyzed in this thesis: why and how did the politicization of U.S. intelligence happen during the presidency of Donald Trump from 2016 to 2020? The thesis seeks to investigate instances of politicization by employing a theoretical framework based on the assumptions of the so-called traditionalist and realist schools of thought. This newly constructed model enables a fine level of analysis which in turn allows to better explain the bidirectional processes taking place, such as POTUS's neglect and refusal to accept intelligence assessments or IC leaking classified information to the detriment of POTUS.

PRIEDAI

1 priedas. *JAV prezidento D. Trumpo teiginiai, kuriuose jis atmeta JAV žvalgybos vertinimus, kvestionuoja institucijų veiklos motyvus.* Šaltinis sudarytas autoriaus

DATA	TEIGINYS
2016 12 09	„These are the same people that said Saddam Hussein had weapons of mass destruction,“ the Trump transition team said in a statement. ¹⁷¹
2017 01 04	„The „Intelligence“ briefing on so-called „Russian hacking“ was delayed until Friday, perhaps more time needed to build a case. Very strange!“ ¹⁷²
2017 01 06	„While Russia, China, other countries, outside groups and people are consistently trying to break through the cyber infrastructure of our governmental institutions, businesses and organizations including the Democrat National Committee, there was absolutely no effect on the outcome of the election including the fact that there was no tampering whatsoever with voting machines.“ ¹⁷³
2017 01 11	„Intelligence agencies should never have allowed this fake news to „leak“ into the public. One last shot at me. Are we living in Nazi Germany?“ ¹⁷⁴
2017 01 13	<...> „released by „Intelligence“ even knowing there is no proof, and never will be. My people will have a full report on hacking within 90 days!“ ¹⁷⁵
2017 01 15	„Those Intelligence chiefs made a mistake here, & when people make mistakes, they should APOLOGIZE. Media should also apologize.“ ¹⁷⁶
2017 02 15	„The real scandal here is that classified information is illegally given out by „intelligence“ like candy. Very un-American!“ ¹⁷⁷
2017 04 29	„[K]nowing something about hacking, if you don't catch a hacker, okay, in the act, it's very hard to say who did the hacking. With that being said, I'll go along with Russia. Could've been China, could've been a lot of different groups.“ ¹⁷⁸

¹⁷¹ Nahal Toosi, „Trump team rejects intel agencies' claims of Russian meddling“, 2016 12 09. <<https://www.politico.com/story/2016/12/trump-team-russia-cia-intel-election-232460>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁷² Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 04. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/816452807024840704>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁷³ The Trump-Pence Transition Team, „Statement by President-Elect Donald J. Trump“, 2017 01 06. <<https://web.archive.org/web/20170107164100/https://greatagain.gov/intel-meeting-3b6542ca6500?gi=58bef380617f>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁷⁴ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 11. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/819164172781060096>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁷⁵ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 13. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/819865802849587200>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁷⁶ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 01 15. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/820725491812487170>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁷⁷ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 02 15. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/831853862281699331>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁷⁸ John Dickerson, „FULL TRANSCRIPT: President Donald Trump's interview with „Face the Nation““, 2017 04 30. <<https://www.cbsnews.com/news/trump-interview-full-transcript-face-the-nation/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

2017 07 06	„Well, I think it was Russia and I think it could have been other people and other countries. It could have been [that] a lot of people interfered.“ But, he added, „nobody really knows for sure.“ ¹⁷⁹
2017 07 09	„I strongly pressed President Putin twice about Russian meddling in our election. He vehemently denied it. I've already given my opinion...“ ¹⁸⁰
2017 07 12	„And I said to him, „Were you involved with the meddling in the election?“ He said, „Absolutely not. I was not involved.“ He was very strong on it,“ Trump says. „I then said to him again, in a totally different way, ‘Were you involved with the meddling?’“ He said, „I was not — absolutely not.“ „Somebody said later to me, which was interesting“. Said, „let me tell you, if they were involved, you wouldn't have found out about it.“ Okay, which is a very interesting point.” ¹⁸¹
2018 02 18	„I never said Russia did not meddle in the election, I said „it may be Russia, or China or another country or group, or it may be a 400 pound genius sitting in bed and playing with his computer.“ The Russian „hoax“ was that the Trump campaign colluded with Russia - it never did!“ ¹⁸²
2018 04 27	„Just Out: House Intelligence Committee Report released. „No evidence“ that the Trump Campaign „colluded, coordinated or conspired with Russia.“ Clinton Campaign paid for Opposition Research obtained from Russia-Wow! A total Witch Hunt! MUST END NOW!“ ¹⁸³
2018 05 20	„If the FBI or DOJ was infiltrating a campaign for the benefit of another campaign, that is a really big deal. Only the release or review of documents that the House Intelligence Committee (also, Senate Judiciary) is asking for can give the conclusive answers. Drain the Swamp!“ ¹⁸⁴
2018 07 06	„Wow, Strzok-Page, the incompetent & corrupt FBI lovers, have texts referring to a counter-intelligence operation into the Trump Campaign dating way back to

¹⁷⁹ Michał Broniatowski, Michael Crowley, „Trump: ‘Nobody knows’ if Russia interfered in US election“, 2017 07 06. <<https://www.politico.eu/article/president-donald-trump-nobody-knows-if-russia-interfered-in-us-election/>> [Žiūrēta 2020 05 10].

¹⁸⁰ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2017 07 09. <<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/884012097805406208>> [Žiūrēta 2020 05 10].

¹⁸¹ The New York Times, „Excerpts From Trump’s Conversation With Journalists on Air Force One“, 2017 06 13. <<https://www.nytimes.com/2017/07/13/us/politics/trump-air-force-one-excerpt-transcript.html>> [Žiūrēta 2020 05 10].

¹⁸² Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 02 18. <<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/965202556204003328>> [Žiūrēta 2020 05 10].

¹⁸³ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 04 27. <<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/989870523042680832>> [Žiūrēta 2020 05 10].

¹⁸⁴ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 05 20. <<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/997951982467014656>> [Žiūrēta 2020 05 10].

	December, 2015. SPYGATE is in full force! Is the Mainstream Media interested yet? Big stuff!“ ¹⁸⁵
2018 07 16	„So I have great confidence in my intelligence people, but I will tell you that President Putin was extremely strong and powerful in his denial today. And what he did is an incredible offer; he offered to have the people working on the case come and work with their investigators with respect to the 12 people. I think that’s an incredible offer.“ ¹⁸⁶
2019 01 30	„The Intelligence people seem to be extremely passive and naive when it comes to the dangers of Iran. They are wrong! When I became President Iran was making trouble all over the Middle East, and beyond. Since ending the terrible Iran Nuclear Deal, they are MUCH different, but a source of potential danger and conflict. They are testing Rockets (last week) and more, and are coming very close to the edge. There economy is now crashing, which is the only thing holding them back. Be careful of Iran. Perhaps Intelligence should go back to school!“ ¹⁸⁷
2019 02 11	„It's a hoax. It's a disgrace, and it should never be allowed to happen again. A hoax. Just recently, as an example, Senator Richard Burr, from the great State of North Carolina. He's chairman of the Senate Intelligence Committee and they've been investigating this Russia hoax for two years. [Audience Boos] Think of it. They've interviewed over 200 people.“ ¹⁸⁸
2019 05 19	„Because they don't like me to talk - intelligence say please don't talk - intelligence. You know, sometimes intelligence is good and sometimes - you look at Comey and you look at Brennan and you look at Clapper. I'm supposed to believe that intelligence? I never believe that intelligence...“ ¹⁸⁹

¹⁸⁵ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2018 07 06. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1004160401658073090>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁸⁶ White House, „Remarks by President Trump and President Putin of the Russian Federation in Joint Press Conference“, 2018 07 16. <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-putin-russian-federation-joint-press-conference/>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁸⁷ Donald Trump (@realDonaldTrump) Twitter įrašas, 2019 01 30. <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1090608298343190528>>, <<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1090609577006112769>> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁸⁸ D. Trumpo kalba, „Donald Trump Holds a Political Rally in El Paso, Texas“, 2019 02 11, 00:27:24 - 00:28:13. <https://www.youtube.com/watch?time_continue=1337&v=02HrvfGn8JE&feature=emb_logo> [Žiūrėta 2020 05 10].

¹⁸⁹ D. Trumpo interviu, „Steve Hilton Interviews Donald Trump on Fox News' The Next Revolution“, 2019 05 19, 00:23:51 - 00:24:05. <https://www.youtube.com/watch?time_continue=1429&v=H9ys30khGM8&feature=emb_logo> [Žiūrėta 2020 05 10].